

In dit nummer:

- 163 Jakobs vlucht
R. Brands
- 164 Alleen de ervaring maakt
een theoloog
A. Van der Dussen
- 167 Ter gedachtenis aan
Prof.Dr. Joop Oostenbrink
J. Bouma
- 168 Vluchteling en gemeente (3)
H.G. Bronsveld-Taute
- 170 Facelift in het aanschijn van
de dood
D. Holwerda
- 172 Kom vanavond ...:
Niet door geweld
Koos Veeffkind
- 173 Weg van de kerk
L.A. van Baardewijk
- 176 Gedachten over Willow Creek
Age Romkes

Opbouw

Tot opbouw van het gereformeerde leven

Baanblijheid en arbeidsvreugde

manier om iemands talenten, gaven en creativiteit te ontplooiën. Zo kunnen mensen meewerken aan de vervulling van hun roeping om Gods schepping te bewerken en te bewaren (Genesis 1:28). Deze opdracht is al vóór de zondeval aan de mens gegeven, toen zijn levensonderhoud niet direct afhankelijk was van de inspanning van zijn arbeid. In het paradijs had God zelf immers al voor een overvloed aan voedsel gezorgd.

De opdracht tot arbeiden komt ook tot uitdrukking in het sabbatsgebod: zes dagen moet men arbeiden (hier opnieuw de plicht tot arbeiden en de keerzijde ervan: luiheid wordt afgekeurd als verspilling van Gods gaven (Spreuken 6:6).) Maar de zevende dag is er de rustdag als teken van genade. Wanneer we zo leven, werken en rusten tot Zijn eer en tot heil van de naaste, ontvangen we de belofte van zegen, van de zorg van God voor ons leven. Arbeid is bijbels gezien dus heel belangrijk voor de levensvervulling van mannen en vrouwen. En het is natuurlijk fijn wanneer zij hun talenten kunnen ontplooiën in hun betaalde baan. Het zal het werk in veel gevallen aangenaamer maken. Maar is voor iemands levensgeluk echt een betaalde baan nodig, zoals de emancipatiebeweging stelt? Levert onbetaalde (zorg)arbeid in de hulpverlening, voor de kerk, in het gezin, in het verenigingsleven of in de politiek niet net zo goed arbeidsvreugde op? Is 'baanblijheid' werkelijk de enige vorm van arbeidsvreugde?

Arbeidsvreugde

Ondanks alle streven om meer vrouwen de arbeidsmarkt op te krijgen, lijken veel Nederlandse vrouwen te beseffen dat een betaalde baan niet zonder meer een bron van arbeidsvreugde en levensgeluk is. Onlangs werd in het

weekblad *Intermediair* verslag gedaan van een onderzoek naar de arbeidsdeelname van vrouwen. De afgelopen twee decennia hebben vrouwen een enorme inhaalslag op de arbeidsmarkt gemaakt. Het streven naar hervreuging van arbeid tussen mannen en vrouwen in het kader van het emancipatiebeleid vormde daarvoor een belangrijke stimulans. Anno 1996 blijken veel vrouwen echter niet meer zo 'geëmancipeerd' over de verdeling van het betaalde werk tussen mannen en vrouwen te denken. Lange tijd werd gedacht: als de man kortere werkweken gaat maken, houdt hij meer tijd over voor de was, strijken en de kinderen. De vrouw kan dan iets substantiëlers(!) doen dan het huishouden of een kleine deeltijdbaan. Veel Nederlandse vrouwen denken er echter anders over. De Nederlandse vrouw ziet blijkens het onderzoek haar partner inderdaad graag minder lange werkweken buitenshuis maken. Niet omdat ze dan zelf meer uren betaalde arbeid kan doen, maar omdat hij dan minder geobsedeerd zal zijn door zijn werk en meer aandacht zal schenken aan zijn kinderen! Onder invloed van het streven naar economische zelfstandigheid van vrouwen is de discussie over de verdeling van arbeid in onze samenleving blijkbaar op het verkeerde been komen te staan. De nadruk heeft te eenzijdig gelegen op participatie van vrouwen op de arbeidsmarkt. Er is te weinig oog geweest voor de betekenis van onbetaalde (zorg)arbeid in gezin en samenleving. De betekenis van een goede arbeidsverdeling tussen man en vrouw binnen een gezin – waarin man en vrouw verantwoordelijkheid dragen voor elkaar en voor hun kinderen – is onderbelicht gebleven. Uiteindelijk is daarmee noch het levensgeluk van vrouwen, noch dat van mannen en kinderen gediend!

J.W. Dollekamp, Nunspeet

Veel mensen in onze samenleving zoeken hun levensgeluk vooral in betaald werk. Door de emancipatiebeweging wordt een betaalde baan – d.w.z. economische zelfstandigheid – nog steeds van grote, zo niet onmisbare betekenis geacht voor het levensgeluk van vrouwen. De emancipatiebeweging heeft zich, met in haar voetspoor de Nederlandse overheid, in de afgelopen decennia daarom sterk gemaakt voor een grotere deelname van vrouwen aan het arbeidsproces. De overheid vond het zelfs nodig om meisjes die na 1990 achttien jaar werden te verplichten om in het eigen levensonderhoud te voorzien (1990-maatregel). Nu is een betaalde baan in onze samenleving inderdaad van groot belang. Arbeid – in de vorm van een betaalde baan – is voor iemand een middel om een inkomen te verdienen teneinde te kunnen voorzien in het levensonderhoud van zichzelf en zijn of haar gezin. In die zin is arbeid een opgave, een plicht: „Wie niet werken wil, zal niet eten”, zegt Paulus in 2 Thessalonicenzen 3:10.

Baanblijheid

Arbeid is bijbels gezien echter niet alleen een *middel* om brood op de plank te krijgen. Arbeid is ook een *doel* in het leven van mensen. Arbeid hoort bij mensen. Arbeid is een gave, een

Veertiendaagse uitgave van de
gereformeerde persvereniging opbouw

Redactie

Drs. H. Algra
Ds. J. Bouma
T. Hoekstra
Drs. P.J. van Kampen
Ds. J.M. Mudde
Ds. K. Muller
Ds. W. Smouter
M.J.F. van der Wal
J. Westerkamp-Stegeman

Adres van de redactie

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen.
Telefoon: 0513-620476
Telefax: 0513-627036.

Alle kopij dient uiterlijk dinsdags, in de week voorafgaande aan de week waarin Opbouw zal verschijnen, bij de redactie binnen te zijn.

Kerknieuws/Onder andere(n)

M.J.F. van der Wal,
Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist.
Tel. 030-6961525.

Abonnementen en ledenadministratie

M. van Veelen-Vreugdenhil
Administratie Opbouw
Hunze 16
2911 EH Nieuwerkerk aan den IJssel
Tel. 0180-320205.
Gironummer 404945 t.n.v.
Geref. Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging

Aanmelding door overschrijving van min.
f 25,- contributie op bovenstaand
gironummer.

Abonnementen

Het aanvragen of opzeggen van
abonnementen uitsluitend bij de
administratie. Abonnementen kunnen ieder
moment ingaan, doch slechts per 31
december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot
15 november.

Abonnementsprijs

Bij vooruitbetaling te voldoen.
f 65,- per jaar of f 36,- per half jaar.
Voor studenten f 33,- per jaar.
Buitenland f 92,- per jaar of f 104,- per
luchtpost. Chequekosten buitenland: f 15,-.

Advertenties

Tarief: 65 ct. per mm. bij 45 mm. breed
(excl. 17,5% BTW).
Advertenties inzenden tot woensdag 8.30
uur, anderhalve week vóór
verschijningsdatum. Familieberichten
uiterlijk vrijdagmorgen, in de week voor
verschijning. Advertenties en
familieberichten rechtstreeks naar Nedag,
t.a.v. het bedrijfsbureau.

Technische realisatie

Nedag Grafisch bedrijf b.v.,
postbus 208, 3770 AE Barneveld,
tel. 0342-410760, fax 0342-492542.

Druk

'Steenbergen', Zeist.

Opbouw wordt gedrukt op
gerecycled papier.

Dit tijdschrift wordt ten behoeve van
iedereen, die niet op de gebruikelijke
manier kan lezen, uitgegeven op
geluidscassette en/of in braille
of grootletter. Informatie en opgave:
CBB, Christelijke Bibliotheek voor
Blinden en Slechtzienden, Postbus 131,
3850 AC Ermelo, tel. 0341-551014.

ISSN 0030-3356

Kalender

van Ned. Geref. bijeenkomsten van
meer dan plaatselijk belang.

Opgave: telefoon 0513-620476; tele-
fax: 0513-627036; E-mail:
kmuller@epsilon.nl

- 9 mei S.E.V.-voorjaarsvergadering
in de Jeruzalemkkerk te
Utrecht; aanvang: 19.30 uur
11 mei Zendingsvoorjaarsvergade-
ring Leerdam met samenwer-
kende kerken
11 mei Jaarvergadering S.O.S. te
Amersfoort
11 mei Landelijke conferentie COGG
in 'De Aker', Putten
23 mei Predikantenconferentie in de
Tabernakelkerk te Apeldoorn;
onderwerp: 'Kerkdienst tus-
sen traditie en toegankelijk-
heid'
3 okt. Vrouwencontactdag te Dron-
ten; info: 0321-314081
9 nov. Zendingsnajaarsvergadering
Leerdam met samenwer-
kende kerken

In de eerstkomende nummers (o.a.)

J. Vonkeman, Van de oude man en
zijn geheimen

Ontvangen
boeken

Drs. J.W. Dollekamp,

Drugsbeleid.

Marnix Commentaar nr. 2.

36 blz., f 7,90 ISBN 9072016246

Uitg. Marnix van St. Aldegond Stichting, Nun-
speet

Drs. W. Kats,

Op hoop van zegen!

Een week vol bemoediging.

Voor meditatie en bijbelstudie.

32 blz., f 5,25 ISBN 9071078906

Uitg. Filippus, Arnhem

Gerrit Douma, Kleuren in de tijd.

Meditaties rond het kerkelijk jaar.

108 blz., f 22,50 ISBN 9024261554

Uitg. Kok, Kampen

Alie van Dalen, Rolf Sloots, Eveline van Vliet,

Geloof met hoofd, hart en handen.

Tien bijbelstudies over christelijke levensstijl.

72 blz., f 14,90 ISBN 9029713992

Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen

Ds. C. Vonk,

De Heidelberger Catechismus;

deel 12, zondag 35, 36/37 en 38.

31 blz., f 3,-

Uitg. A.C. de Vries jr., Graaf Florisstr. 53, 3117 PJ
Schiedam

Ds. H. v.d. Schaaf e.a. (red.),

**Jaarboek van de Chr. Geref. Kerken in Neder-
land 1996.**

320 blz., f 16,75 ISBN 9060649044

Uitg. D.J. van Brummen/Buijten & Schipperheijn,
Amsterdam

Ds. T. Dekker,

Wie een oor heeft...

Studies over brieven aan de zeven gemeenten.

Woord en Wereld 31

80 blz. ISBN 9050460283

Uitg. Woord en Wereld, Bedum

Ds. G. Gunnink,

Dit grote verhaal.

Paulus over de grote gevolgen van Pasen.

100 blz., f 19,75 ISBN 905560061 X

Uitg. De Vuurbaak, Barneveld

Eva Bell Werber,

Stille gesprekken met de Heer.

72 blz., f 14,90 ISBN 9029713798

Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen

Dien Hartman,

Voetjes Gedichten

30 blz., f 7,50 ISBN 9080149357

Uitg. C. van Baardewijk, Apeldoorn

Kees van Baardewijk,

Maranatha;

'scrabble' en andere teksten

42 blz., f 4,75

Uitg. C. van Baardewijk, Apeldoorn

C.P. Kleingeld,

Verantwoordelijke verpleging;

Heeft de verpleegkundige een eigen beroepsver-
antwoordelijkheid.

Dissertatie

208 blz. ISBN 9039315132

Uitg. Universiteit Utrecht

Vraag aan onze abonnees

Heeft u de machtigingskaart voor
automatische betaling van het
abonnement al ingestuurd? Help
ons de administratiekosten te ver-
lagen!

Maak gebruik van de bon, die u
vindt achterop nummer 8 van
19 april 1996.

Jakobs vlucht

„... vlucht naar ... Haran ... en God zegene u ...” (Gen. 27:41-28:9)

R. Brands, Middelburg

Handigheid van de mens

Mensen, die heel graag iets willen bereiken, zijn vaak, als ze het inderdaad bereikt hebben, toch niet echt gelukkig: In hun ijver om te slagen zijn ze wel eens te handig, waardoor ze wel eens een aantal essentiële dingen over het hoofd zien. Zo ook Jakob in Gen. 25-27: Hij wil ten koste van alles de zegen voor de eerstgeborene in ontvangst kunnen nemen, maar hij loopt voortdurend God voor de voeten: hij grijpt eigenlijk eigenmachtig vooruit op Gods beloften (een kenmerk trouwens van zonde in het algemeen). Toen Jakob geboren werd, had hij de belofte gekregen, dat hij, als jongste zou domineren: „de oudste zal de jongste dienen”. Wat de rol van moeder Rebekka geweest is in het leven van Jakob in het omgaan met die belofte, wordt ons niet met zoveel woorden verteld, maar Jakob was haar lieveling en het is niet ondenkbaar, dat Rebekka haar zoon al vroeg van die belofte verteld heeft en dat Jakob op haar aanraden naar een gelegenheid is gaan zoeken om die belofte te incasseren. Die gelegenheid deed zich voor, toen Esau wel trek had in de door Jakob klaargemaakte linzenmoes, waarbij Jakob het eerstgeboorterecht als prijs daarvoor vroeg. Heel handig!

Genade van God

In zijn handigheid heeft Jakob echter wel enkele dingen over het hoofd gezien: Door deze ruil werd *hij* van de beide tweelingbroers de eerstgeborene. Maar de belofte van God gold nou juist de jongste, de *niet*-eerstgeborene. Esau verkocht zijn ondergeschikte positie mét zijn eerstgeboorterecht. Zo werden de rollen omgedraaid. Maar niet door Esau's berekening, nee, want als Esau berekend had willen zijn, dan had hij zijn eerstgeboorterecht wel zo gauw mogelijk kwijt willen hebben zien te raken. Toch heeft Jakob in zijn berekenend handelen Gods beloften niet kunnen verijdelend. Wel is de vervulling van Gods beloften langs een grote omweg tot stand gekomen, met alle onplezierige gevolgen voor Jakob: vlucht, ont-

beringen, aan den lijve ondervonden bedrog. Maar toch: „Jakob heb Ik liefgehad” ... Gods genade blijft, ook al grijpt een mens er wel eens op vooruit.

Huwelijksplannen

Uitvoerig vertelt de schrijver van de Jakob-geschiedenis over Jakobs vlucht voor de wraak van Esau, maar hij geeft er a.h.w. een lichter tintje aan door het te stellen in het kader van Jakobs zoeken naar een geschikte levenspartner. Hij krijgt allerlei adviezen en vermaningen mee van zijn oude vader, en als Jakob uit het gezicht verdwenen is, richt de schrijver zijn aandacht op Esau en deelt mee, dat ook deze een vrouw kiest, hoewel hij er op dat moment al twee had (Gen. 26:34,35).

Ook Esau blijkt berekenend te zijn: met zijn huwelijk met Mahalath lijkt hij te willen laten zien, dat ook hij ongevrraagd adviezen van zijn vader opvolgt: immers, kreeg Jakob opdracht een vrouw te kiezen uit de familie, Esau doet dat ongevrraagd! Maar zijn plan om hiermee bij zijn vader in de gunst te komen en toch nog een zegen van zijn vader te kunnen verwerven, mislukt en wel ten diepste hierom, dat het een schijnvertoning is; er verandert niets in de verhoudingen: Esau houdt aan zijn zondige leven vast: de twee Hetitische vrouwen, die Isaak en Rebekka zoveel verdriet bezorgden blijven; er is dus geen sprake van echte bekering.

Jakobs reis

Als we de route bekijken, die Jakob moet gaan, valt op dat het in wezen precies de tegenovergestelde route is, welke Abraham gegaan is op zijn tocht naar het beloofde land: Jakob trekt uit Berseba (Gen. 28:10), in het zuiden, via Betel (Gen. 28:19), naar het noorden om in Haran (Gen. 29:4) terecht te komen; Abraham trok uit Haran (Gen. 12:4), via Betel (Gen. 12:8), naar zijn uiteindelijke woonplaats Berseba (Gen. 22:19). Abraham was met alleen Gods belofte op weg gegaan, maar God had hem rijk gezegend; al die door God aan zijn Jakobs voorouders gegeven rijkdommen moet Jakob nu achterlaten. Armer en eenzamer dan Abraham er in kwam, gaat Jakob weg uit het beloofde land, door God

teruggezet naar het begin. Jakob moet leren om de regel van Gods verbond te houden: probeer niet in eigen kracht, met list of geweld, de belofte vervuld te krijgen, maar vertrouw op Gods genade. Die is immers genoeg. Later in Jakobs leven blijkt, dat hij dit inderdaad geleerd heeft. Op zijn sterfbed heeft hij bij de zegening van zijn zonen en bij een terugblik op zijn levensweg daarvan getuigd, toen hij zei: „Op uw heil wacht ik, o Here” (Gen. 49:18).

Kruimels van de tafel

Offers waar God plezier in heeft

Vlak na Pinksteren in 1732 kwam in Leipzig een groep van 1800 vluchtelingen aan uit Salzburg. De bisschop van Salzburg had namelijk maatregelen getroffen tegen de protestanten. Daardoor werden 20.000 van hen uit zijn gebied verdreven. Een klein deel van die salzburgse vluchtelingen, kwam op doortocht in Leipzig. Voor zo'n stadje als Leipzig toen was, was het echter een grote groep. Het vroeg om een hele organisatie. Er moest voor voedsel en onderdak gezorgd worden. Heel Leipzig was er vol van en druk mee. Er werd ook een speciale kerkdienst gehouden met het oog op die vluchtelingen. Voor die kerkdienst schreef Johann Sebastian Bach een cantate: Breek voor de hongerigen uw brood. In die cantate komt een bas-aria voor op de woorden van Hebr. 13:16: vergeet de weldadigheid en de mededeelzaamheid niet, want in zulke offers heeft God een welgevallen. Deze aria wordt gedragen door een ingetogen blijmoedigheid. Er ligt de glans over van Jezus' woorden: het is zaliger te geven dan te ontvangen (Hand. 20:35). Het is alsof Bach wil zeggen: weldadigheid en mededeelzaamheid zijn geen vervelende zaken, die je voor je fatsoen wel moet doen, maar dan met een zuur gezicht. Nee, God heeft de blijmoedige gever lief. Vanuit die geest werd in Leipzig hulp geboden. Dat staat in schril contrast tot wat we in onze dagen regelmatig horen: vluchtelingen en vreemdelingen worden gemolesteerd en bedreigd met molotov-cocktails. Niet alleen het vluchtelingenprobleem, maar ook vreemdelingenhaat en racisme behoren tot de reële nood van deze wereld. Hulpverlening aan mensen in nood, aan vluchtelingen, behoort tot de offers waar God plezier in heeft.

M.R. van den Berg, Groningen

Alleen de ervaring maakt een theoloog

A. van der Dussen, Eindhoven

Dit artikel gaat over Luther. Voor menig een spreekt hij meer tot de verbeelding dan de zo streng en droog lijkende Calvin. Toch is zijn gedachten-gang weinig bekend. Nu herdacht wordt dat Luther 450 jaar geleden is gestorven, is er een goede gelegenheid om in Opbouw iets te schrijven over zijn fascinerende theologie.

Een proefschrift als eye-opener

Zelf maakte ik pas echt kennis met Luther toen ik de basis-opleiding voor het predikantschap al had afgerond. Dr Jan Veenhof, indertijd hoogleraar dogmatiek aan de VU in Amsterdam, gaf mij in het kader van mijn doctoraalstudie een lijstje belangrijke boeken op ter bestudering. Een van die boeken, de dissertatie van de Kamper hoogleraar J.T. Bakker uit 1956, ging over de theologie van Luther. In een Rotterdams antiquariaat kon ik dit vergeelde en wat onooglijk uitgegeven proefschrift op de kop tikken. Het behoort nu tot mijn best gelezen en meest gekoesterde boeken. Het werkte voor mij als een eye-opener: achter het bekende motto 'gerechtvaardigd door het geloof alleen' bleek een even stoutmoedige als diepzin-

nige denkwereld schuil te gaan. Bakker noemt zijn – voor niet-theologen helaas weinig toegankelijke – boek *Coram Deo*, dat betekent 'voor Gods aangezicht'. Daarmee verwijst hij naar Luthers opvatting, dat een mens nooit een zuiver beeld van God kan krijgen wanneer hij buiten beschouwing laat dat hij als zondaar voor Gods aangezicht staat. Dat is een ongewoon uitgangspunt. Meestal wordt geprobeerd om God te benaderen vanuit een 'neutraal' gezichtspunt. Neem de Godservaringen naar aanleiding van wat te zien is in de natuur, bijvoorbeeld een indrukwekkende zonsondergang. Er zijn mensen die om zo te zeggen religieus onbevooroordeeld naar die zonsondergang kijken. Zij laten bij die waarneming heel bewust eventuele eerdere ervaringen met God niet meespelen. En dan, terwijl God dus om zo te zeggen nog niet voor hen op het toneel was verschenen, krijgen zij een religieuze ervaring. Naar hun besef verwijst de schoonheid van de ondergaande zon naar een diepere werkelijkheid: 'Hier moet God achter zitten'. Het is niet toevallig, dat in het verlengde hiervan pogingen zijn ondernomen om het bestaan van God te bewijzen. De gedachte is dan, dat de natuur zo mooi is en zo ingenieus in elkaar zit, dat er wel een Schepper móet zijn. Dan is het helemaal duidelijk dat niet gesproken wordt vanuit

een reeds bestaande relatie tot God. Integendeel: het beeld dat men van God ontwerpt, is dan het resultaat van redelijke overwegingen, die helemaal losstaan van de ervaring met God die men bijvoorbeeld aan het avondmaal heeft opgedaan. Van een dergelijke 'objectieve', wetenschappelijke benadering van God wil Luther niet weten. Hij is er diep van overtuigd, dat je als

Je komt God alleen op het spoor, als je jezelf meeneemt

mens op die manier nooit een waarheidsgetrouw beeld van God krijgt. Hij ziet er niets anders in dan koude abstracties, die aan God geen recht doen, maar ook niet aan onze eigen geschiedenis met God. Je komt de ware God alleen op het spoor, als je jezelf meeneemt, jezelf als mens die nu eenmaal vanwege de zonde niet neutraal tegenover God staat.

De mens en zijn vrouw

Laat mij aan de hand van een voorbeeld verduidelijken wat Luther bedoelt. In Genesis 3 wordt verteld, hoe de mens en zijn vrouw zich na de zondeval verborgen voor God (vs 8). Daar blijkt angst voor God achter te zitten (vs 9,10). Is het nu denkbaar dat de mens op dat moment overweldigd kon worden door de schoonheid van de natuur in de avondkoelte, en van daaruit verheven gedachten over God kon koesteren? Het lijkt zeer onwaarschijnlijk, doordat het conflict met God een neutrale waarneming in de weg stond. Het ruisen van de bomen, voorheen wellicht goddelijke muziek in zijn oren, had nu iets dreigends. Het avondlicht was niet meer een stille verwijzing naar Gods heerlijkheid, maar een onheilspellende voorbode van een eindeloze nacht. De mens had met God een verstoorde relatie, en daardoor was zijn hart vervuld met vrees. Heel zijn waarneming van de natuur werd door die vrees bepaald: de kleuren en de geluiden kon hij volstrekt niet meer 'objectief' interpreteren. Luther zegt: „Als een mens een

kwaad geweten heeft, vreest hij zelfs voor een ritselend blad!" Maar ook het omgekeerde geldt. Hoe zullen de mens en zijn vrouw naar de natuur gekeken hebben toen de HERE hun, dwars door het oordeel heen, toch ook zijn genade betoonde (Genesis 3:21)? Ongetwijfeld met gemengde gevoelens. Aan de ene kant stonden zij oog in oog met manshoge distels en doornen. Verdreven uit de hof van Eden als zij waren, zal die wildernis niet in staat zijn geweest hen tot een blijmoedige religieuze ervaring te brengen. Aan de andere kant viel er in die zin licht in hun leven, dat zij er zeker van mochten zijn dat God hun de beschermende hand boven het leven hield. Daaraan zullen zij moed hebben ontleend om onbevreesd en hoopvol verder te trekken in de wildernis. En van daaruit zullen zij door het geloof in elke fraaie zonsondergang de vertrouwenwekkende heerlijkheid van God hebben herkend...

Dit voorbeeld is niet willekeurig gekozen. De relatie die de mens en zijn vrouw volgens Genesis 3 hadden tot God, heeft namelijk allerminst een uniek karakter. Immers, niet alleen het eerste mensenpaar, maar al hun nakomelingen staan allesbehalve neutraal voor Gods aangezicht. Geen mens kan er bij het naderen tot God omheen, dat Hij zich in zijn eer aangestast voelt door de zonde, en dat Hij desondanks genadig zijn hand naar ons uitsteekt. Wat hierboven van de mens en zijn vrouw gezegd is, geldt van ons allemaal: onbevungen religieuze ervaringen zijn niet meer voor ons weggelegd. Op welke manier wij ook proberen God in ons leven te ontmoeten – het zal altijd een abstractie blijven wanneer wij de crisis die onze verhouding tot Hem beheerst buiten beschouwing laten.

Het belang van het subject

De vraag is, wat het belang van dit alles is. Schieten we er wat mee op, als Luther gelijk heeft met zijn stelling, dat een mens die op zoek is naar God altijd zichzelf meeneemt als zondaar voor Gods aangezicht? Wel, als het hier alleen om theologische scherpslijperij zou gaan, zou het jammer van de ruimte in Opbouw zijn om er zoveel woorden aan te besteden. Maar ik houd het erop, dat Luther ons met deze inzet juist op een spoor zet waarop we verder kunnen komen bij het nadenken over ons geloof. Wat zijn benadering namelijk zo interessant maakt, is dat zij aandacht vraagt voor wat wij noemen 'het belang van

het subject'. In onze tijd heeft zich het besef aan de mensen opgedrongen, dat pure 'objectiviteit' veel moeilijker te realiseren is dan in het verleden wel gedacht is. Tot in de natuurkunde toe blijkt het zo te zijn, dat het standpunt van de waarnemer van invloed is op wát hij waarneemt. Ook waar men zich verre houdt van een volkomen subjectivisme – waarbij dat wat voor de een waar is, het voor de ander niet is – ziet men scherp dat volstrekte 'neutraliteit' in het waarnemen en redeneren en rechtspreken onmogelijk is. Het bijzondere is nu dat Luther daar in zekere zin op vooruit is gegaan. Inderdaad is hij van mening, dat de ervaringen die wij mensen als zon-

Erasmus heeft het Nieuwe Testament wel vertaald maar niet gevoeld

daar met God hebben, bepalend zijn voor de manier waarop wij Hem kennen. Zo heeft hij de uitspraak kunnen doen die boven dit artikel staat afgedrukt: „Alleen de ervaring maakt de theoloog". Hij bedoelt daarmee nog niet eens zozeer, dat datgene wat een theoloog over God zegt alleen maar waardevol is als het ook echt doorleefd is – al bedoelt hij dat óók. En hij wil zeker niet zeggen, dat onze religieuze ervaringen de bron zijn waaruit de theoloog moet putten als hij iets over God wil zeggen. Laat het duidelijk zijn: Luther kent maar één bron voor onze Godskennis, en dat is de bijbelse openbaring. Maar het staat voor hem vast, dat er in de bijbel geen objectieve waarheden staan die een mens vanuit een neutrale positie, op grond van objectief onderzoek, al dan niet kan aannemen. Nee, de inhoud van de bijbel correspondeert met de positie van de lezer als zondaar voor Gods aangezicht. Wat de bijbel over God zegt, staat geheel en al in relatie tot mijn ontspoorde mens-zijn. Daarom zal ik niets van de bijbel begrijpen als ik mijzelf buiten beschouwing laat, mijzelf als zondaar, met alle consequenties vandien. Zo kan Luther van Erasmus zeggen, dat hij het Nieuwe Testament wel vertaald heeft, maar niet gevoeld. Dat weegt voor hem zwaar: hoe zou je het NT goed kunnen vertalen, als je niet aanvoelt hoe daarin de zondaar voor Gods aangezicht wordt aangesproken? Dat is de bedoeling van het gezegde dat alleen de ervaring de theoloog maakt.

Warm

Het is illustratief, dat Luther door dit uitgangspunt in botsing is gekomen met de RK-e theologie van zijn tijd. Die hechte namelijk juist wel grote waarde aan een 'neutrale' en 'objectieve' benadering van God. De basis voor alle spreken en denken over Hem werd gevormd door de puur redelijke bewijsvoering dat Hij wel móest bestaan. Op die basis kwam men tot een beeld van God zoals Hij was in zichzelf, nog even helemaal afgedacht van zijn relatie tot mensen, laat staan van de versterking van die relatie tot mensen. Daardoor had deze theologie, hoe fabelachtig knap ook, iets uitgesproken koels. Het wezen van God, in al zijn verhevenheid en volmaaktheid, werd zo goed en zo kwaad als dat ging omschreven en aangeduid, maar wat die God kon betekenen voor de mens, met zijn angsten en zorgen, met zijn schuld en zijn lijden onder de vergankelijkheid – dat was een ander verhaal. Natuurlijk kwam ook dat verhaal aan de orde in de RK-e theologie; aan de beschouwingen over Gods wezen werd de leer toegevoegd hoe deze God zich tot ons mensen verhoudt. Maar dit tweede verhaal blijft een toevoeging, iets dat er bij komt, en in de grond van de zaak is de relatie van God tot ons mensen dan ook iets *bijkomstigs*. Als het erom gaat wie en wat God eigenlijk is – dan doet die relatie niet terzake.

Met deze benadering heeft Luther principieel gebroken. Voor hem draait alles juist om dat tweede verhaal: Gods relatie tot ons mensen. Hij ontkent niet dat God ook 'los' van die relatie bestaat, maar hij acht het een onmogelijkheid voor ons mensen om over dat 'zuivere' wezen van God iets te zeggen. Sterker nog: hij is ervan overtuigd dat wij, als wij dat toch proberen, het niet meer hebben over God, maar over een levenloze abstractie. De levende God is voor Luther de God die in relatie staat tot mensen en in die relatie zeer toornig is over de zonden, maar ook in Christus een God is van grote genade. Ergens doet hij de merkwaardige uitspraak, dat het lied van hen die door het Lam gekocht zijn met zijn bloed, een ander lied is dan dat van de engelen die God in eeuwigheid loven. Hij bedoelt daarmee, dat de engelen geen ervaring hebben met de begenadiging van zondaren, en dat daarom hun loflied anders klinkt dan dat van de verlostten. Zoals de engelen God zien, in zijn ontoegankelijke majesteit – dat is voor

ons niet weggelegd. Maar omgekeerd: zoals wij mensen God in het hart mogen kijken wanneer wij in Christus zijn genade ondervinden – die kennis van God is zo wezenlijk, dat de engelen er jaloers op kunnen zijn (I Petrus 1:12)!

Zo bindt Luther de kennis van God streng aan de relatie die wij tot Hem hebben. Hij kent geen 'objectieve' verhalen over God die vervolgens toege-

Preken gaan over mij als ze over God gaan

past moeten worden, maar kan en wil God niet anders ter sprake brengen dan in zijn gerichtheid op ons. Het stond voor hem vast: in alles wat wij mensen over God kunnen zeggen, komen wij zélf voor! Daardoor krijgt zijn theologie iets heel warmes. Hij preekte zó over God, dat zijn hoorders gingen begrijpen: „God is tot in het diepst van zijn wezen in *mij* geïnteresseerd.”

Actueel

Het zal duidelijk zijn dat vanuit dit standpunt niet alleen kritisch gekeken moet worden naar de middeleeuwse RK-e theologie. We weten maar al te goed, hoe in onze eigen gereformeerde traditie maar al te vaak op een 'objectieve' manier over God gesproken is. Hoeveel preken zijn er niet gehouden, waarin het wél over God en de bijbel ging, maar niet over mij? Daarvoor kunnen allerlei argumenten worden aangevoerd. Het is toch niet de bedoeling dat de méns in het middelpunt komt te staan? En zijn al die preken waarin krampachtig geprobeerdd wordt de hoorder aan te spreken, uiteindelijk niet minder waardevol dan die waarin de Schrift verklaard wordt en goede en ware dingen over Góð gezegd worden? Tja, wie durft daar nog wat tegenin te brengen... Wel, daarvoor moet je bij Luther zijn. Als er één theoloog is geweest die ervoor is opgekomen dat God en niet de mens in het middelpunt staat, dan hij. En als er iemand geloofde dat een preek over God moest gaan en dús de Schrift moest uitleggen, dan Luther. Niettemin zou hij heftig protesteren tegen al die gereformeerde verhalen over God, die wel heel erg wáár en bijbels zijn, maar waarvan ik als mens niet koud of warm word. Want voor Luther zijn dat geen ware verhalen

over God. Het enige ware verhaal over God is het evangelie dat een God aan mij voorstelt die mij aanspreekt op mijn vervreemding van Hem, en mij in het hart wil raken met het offer van zijn Zoon. Voor Luther is er dan ook maar één soort echt gereformeerde, reformatorische preken, namelijk preken die over mij gaan, juist doordat ze over Góð gaan. Daarom is het geen tijdverspilling om je aan het eind van de twintigste eeuw nog met Luther bezig te houden. Een groot Lutherkenner, de Duitse theoloog Gerhard Ebeling, heeft gezegd dat Luthers tijd nog moet komen. Laat dat overdreven klinken – een feit is, dat zijn inzet hoogst actueel is!

Boek- bespreking

Nu je op school zit (6-12 jaar)

Reeds verschenen in deze serie:

Rond de geboorte

Met vallen en opstaan (0-2 jaar), Ik

kan het zelf (2-4 jaar), Naar school (4-6 jaar)

Van de serie Christelijke Opvoeding waaraan verschillende schrijvers uit de kring van de Gereformeerde Gemeenten, uit de Christelijke Gereformeerde Kerk en de Gereformeerde Bond in de Hervormde kerk meewerken, komen de delen in vlot tempo na elkaar uit. Van de 10 delen zijn er nu al 5 verschenen. Zoals ook in de eerste vier delen zijn de hoofdstukken van 'Nu je op school zit' door verschillende auteurs geschreven.

Hoofdstuk 1 geeft een overzicht van de ontwikkeling van een kind van kleuter-af tot bijna puber. Het tweede hoofdstuk gaat in op de verschillen in aanleg en in de omgeving en op de consequenties daarvan voor de omgang met het kind.

De schrijver van hoofdstuk 3 laat zien dat voor het kind van 6 – 12 jaar de wereld opengaat en hoe het bij de ontdekkingsreis door die wereld naast andere gidsen vooral zijn ouders nodig heeft om het de weg te wijzen en te begeleiden. In het vierde hoofdstuk gaat het over het onderwijs en hoe ouders daarmee kunnen omgaan. In het vijfde hoofdstuk wordt verteld hoe onderwijzers en ouders samen er voor zorgen dat het kind het fijn vindt op

school en zich niet alleen verstandelijk, maar ook sociaal en emotioneel goed ontwikkelt. De auteur van hoofdstuk 6 heeft het over de geloofsopvoeding in het gezin, waarbij hij ingaat op bijbellezen, bidden en zingen. Het boek eindigt met een hoofdstuk over vrije tijd. Daarin gaat de schrijfster in op spel, lezen, muziek, sport, televisiekijken en vakantiebesteding. Veel wordt er in dit boek behandeld, maar er blijft ook nog veel liggen. Daarom zal het volgende deel ook gewijd worden aan deze leeftijd. Daarin zal onder meer ingegaan worden op de seksuele opvoeding, moeilijke opvoedingssituaties, het gesprek van ouders met kinderen over geloofsvragen en op de overgang van het kind van basisschool naar vervolgonderwijs.

Over het algemeen geeft dit deel veel nuttige informatie over de opvoeding van het basisschoolkind. Vooral de hoofdstukken 1,2,4 en 7 gaan heel praktisch in op wat er leeft en speelt in de gezinnen. De christelijke levensovertuiging en bijbelse richtlijnen zijn heel duidelijk geïntegreerd in de pedagogische adviezen, die over het algemeen levensecht en overtuigend zijn. In het hoofdstuk over de geloofsopvoeding komt duidelijk de kerkelijke achtergrond van de schrijver en de lezers, die hij op het oog heeft, tot uiting. Hij geeft onder andere adviezen aan de vaders, die niet gewend zijn hardop voor te gaan in het gezinsgebed. Hopelijk komt dat bij ons niet meer voor en zijn het ook niet alleen de vaders die hierin een taak zien. Toch zijn ook in dit hoofdstuk veel dingen te lezen, die het waard zijn om over na te denken.

Het boekje is prettig en eenvoudig te lezen. De theoretische en beschouwende gedeelten worden steeds afgewisseld door verhaaltjes uit de praktijk. Dat brengt een leuke afwisseling en nodigt uit tot verder lezen. Dat de bijbelaanhalingen alle uit de Statenvertaling zijn en dat de Naam van God als HEERE geschreven wordt, mag voor ons geen reden zijn om dit boek en de reeds verschenen delen niet te kopen. Ze zijn het lezen en het regelmatig raadplegen zeker waard.

M. Vrijmoeth-de Jong, Zwolle

'Nu je op school zit (6 – 12 jaar)'. Deel 5 uit de serie 'Christelijke Opvoeding'. Eindredactie: Dr. J. Stolk. Uitgave: J.J. Groen en Zoon, Leiden. 200 pagina's, prijs f 24,50.

Ter gedachtenis aan Prof.Dr. Joop Oostenbrink

Het bericht dat onze br. Joop Oostenbrink zo plotseling is overleden, heeft ons diep geschokt. Hij maakte nog maar kort deel uit van de redactie van Opbouw, maar had er heel snel zijn plaats gevonden.

Toen br. Meulink eind 1994 terugtrad als lid van de redactie, waren we het er snel over eens wie hem zou moeten opvolgen. Prof. Oostenbrink! was een eensluitende advies van de redactie aan het bestuur. In hem herkenden

we een man met vele gaven op het gebied van het recht, het bestuur en de kerk. Regelmatig, vanaf de begin jaren '70 publiceerde hij in Opbouw. Gedegen en goed leesbare artikelen over zaken die dienen tussen kerk en overheid.

Zijn lidmaatschap van het C.I.O. (het interkerkelijk Contact in Overheidszaken) zal daar zeker debat aan geweest zijn. Uit verschillende reacties heb ik begrepen dat met name kerkeradsliden en leden van commissies van beheer zijn artikelen zorgvuldig spelden en bewaarden. Zo kwam hij bij ons binnen. Joop Oostenbrink, zei hij, toen hij zich voorstelde. Rustig en bescheiden. Wachtte de gelegenheid af om tijdens een redactievergadering iets te berde te brengen. Hij zou iemand niet gauw in de rede vallen, en verhiel zelden zijn stem, maar nam hij het woord dan was het om een zeer afgewogen oordeel te geven. Daarnaast hebben wij hem leren waarderen om zijn humor, de grapjes die hij na de vergadering of tijdens een pauze maakte. En zijn kennis met betrekking tot het kerkelijk leven was groot, de kerk en de kerkgeschiedenis boeiden hem sterk en daar lag zijn liefde tot de Here en zijn Woord aan ten grondslag. Br. Joop Oostenbrink was een

bescheiden mens. Ondanks de grote gaven van verstand stond hij midden tussen de mensen, tussen zijn broeders en zusters in de gemeente van zijn Heer. Toch is hij velen opgevallen, want hij bekleedde binnen onze kerken en daar buiten vele functies. Behalve redacteur van Opbouw was hij ook lid van de Raad van Toezicht en Advies voor de Theologische Studiebegeleiding, voorzitter van de door de Landelijke Vergadering ingestelde commissie m.b.t. de Opleiding/ Bege-

leiding van a.s. predikanten binnen onze kerken. Met dankbaarheid denken we aan hem terug. Aan zijn werk, zijn inzet en betrokkenheid. Joop Oostenbrink leefde uit de verwachting van de komst van zijn Heer. Voor hem betekende sterven daarom thuiskomen bij zijn hemelse Vader. Ons medeleven gaat uit naar zijn vrouw en kinderen en naaste familie. Zijn sterven slaat een lege plek in hun leven.

Namens de redactie, J. Bouma

Over boeken gesproken

Mekka en Palmen

Mekka

Voor de echte boekenliefhebbers is er Mekka, jaarboek voor lezers, een ware goudmijn. De editie 1996, net uit, is een lustrumuitgave: in 1992 verscheen hij voor het eerst. Er zijn vier afdelingen: in Het vorige jaar worden op datum de nieuwsfeiten, schandaaltjes, sterfgevallen, enz. verteld die te maken hebben met boeken en schrijvers. Het wordt gevolgd door een overzicht van alle literaire prijzen die vorig jaar in België en Nederland uitgereikt zijn; en dat zijn er tientallen. Verder worden de Nederlandse literaire romans opgesomd die in 1995 vertaald in het buitenland uitgekomen zijn. O.a. Hella Haasse in het Spaans; Margriet de Moor in het Deens en Pools; Cees Nooteboom in het IJslands.

Er is een hoofdstuk Paul van Ostaijen in verband met diens honderdste geboortedag, een adressenlijst van alle Nederlandstalige auteurs en uitgeverijen. Het meest interessante hoofdstuk heet De Mekkaprijs. De Mekka-redactie vraagt elk jaar een groot aantal recensenten hun persoonlijke toptien door te geven. Dit keer hebben er 77 gereageerd en met behulp van hun gegevens is Mekka's Honderd samen- gesteld waarin de genoemde boeken hun plaats kregen in volgorde van

voorkeur. De lijstjes zelf zijn ook allemaal afgedrukt. Ze worden gevolgd door opsommingen van de meest verkochte boeken, de voorkeuren van boekhandelaars, enz. (Nijgh en Van Ditmar, f 25,-)

Palmen

Op nummer twee van Mekka's Hon- derd staat De Vriendschap van Connie Palmen. De schrijfster sleepte met deze roman ook al AKO's Literatuur- prijs 1995 in de wacht. Het leek me een goede reden om er in Opbouw aandacht aan te besteden. Het begin van het boek heb ik met enthousiasme gelezen, maar naarmate ik vorderde viel het verhaal me tegen en het laat- ste gedeelte vind ik onleesbaar: het verhaal verzandt daar in gefilosofeer en gepseudologiseer. Ik kan niet begrijpen dat De Vriendschap zo lovend besproken is door literaire cri- tici. Maar gelukkig is daar Mekka. De redactie heeft namelijk aan de 77 recensenten niet alleen naar hun voor- keuren gevraagd, maar ook welk boek volgens hen ten onrechte veel aan- dacht gekregen had in 1995. Niet ieder heeft die vraag beantwoord, maar tot mijn troost werd in die cate- gorie De Vriendschap het meest genoemd. Begin er maar niet aan. U kunt uw leestijd beter gebruiken. Voor De Tornado van B. Nijenhuis bijvoor- beeld. Maar daarover een volgende keer. (Connie Palmen De Vriend- schap, Prometheus f 34,50)

J.J. Lakerveld, Emmeloord

Vluchteling en gemeente¹ (3)

H.G. Bronsveld-Taute, Ede

In de eerste twee artikelen is P.J. van Kampen ingegaan op de achtergrond van de vluchtelingenproblematiek en onze houding als christen ten opzichte van vluchtelingen. Daarna heeft Mw. W.H. van Buren in een derde artikel de proceduregang van vluchtelingen in Nederland beschreven en informatie gegeven over omgang met vluchtelingen in het algemeen. Dit afrondende artikel gaat in op de vraag wat we als gemeente voor vluchtelingen kunnen doen.

De gemeente kan opvang aan vluchtelingen bieden in geestelijk en sociaal opzicht. Daarnaast kan er, aanvullend op hulp die er reeds is, ook in materieel opzicht hulp worden geboden. Het verhaal wat volgt, is gekleurd door de ervaringen die we in de Nederlands Gereformeerde Kerk van Ede hebben opgedaan. In het nabij gelegen Lunteren is een asielzoekerscentrum gevestigd (inmiddels is dit centrum opgeheven) en daardoor is onze gemeente met vluchtelingen in aanraking gekomen. De situatie in andere gemeenten kan daarvan afwijken, maar hopelijk biedt dit verhaal een aantal bruikbare ideeën.

Wiens taak

Bij het starten van de opvang van vluchtelingen komt allereerst de vraag op bij wie in de gemeente deze taak rust.

De *evangelisatiecommissie* is zeker niet het meest geschikte orgaan. De Opvangcentra (OC) en asielzoekerscentra (AZC) zijn niet toeschietelijk over evangelisatieactiviteiten. Een deel van de vluchtelingen is van vanwege vervolging op religieuze gronden gevlucht. Wij hebben ons in Ede gericht op christenen en mensen die zelf naar ons toekwamen. Daar hadden we onze handen al vol aan. De *diaconie* zou deze taak op zich kunnen nemen. De diaconie moet immers opwekken tot barmhartigheid en draagt de verantwoordelijkheid dat de gemeente omziet naar hen die dat nodig hebben. De asielzoekers vormen immers een kwetsbare groep.

Het is een groep die vaak eenzaam is en snakt naar contact. Het nadeel van het leggen van deze verantwoordelijkheid bij de diaconie is dat de hulp, waarmee zij het meest gediend zijn ook geestelijke ondersteuning en opbouw omvat. Dat is niet specifiek een diaconale taak.

In onze gemeente is een *vluchtelingencommissie* opgericht die onder verantwoordelijkheid van de kerkeraad valt. Het voordeel is dat de vluchtelingen niet ondersneeuwen bij het gewone werk dat al door de diaconie wordt gedaan en dat geestelijke ondersteuning een eigen doelstelling is van de commissie. Daarnaast kan de ervaring die mensen opgedaan hebben met vluchtelingen optimaal benut worden, doordat men ze bij de vluchtelingencommissie kan betrekken. Wel is afstemming tussen diaco-

*een
gewenningsproces
aan twee kanten
dat tijd nodig heeft*

nien en de vluchtelingencommissie noodzakelijk.

Zolang men echter geen speciale commissie heeft, lijkt de diaconie het meest geschikte orgaan om toe te zien op de hulp die aan vluchtelingen wordt geboden.

Kontaktleggen met vluchtelingen

Hoe komt het contact met vluchtelingen nu tot stand?

Wanneer er een AZC of OC in de buurt is, kan de kerk zich presenteren en vragen waar het centrum behoefte aan heeft en op wat voor manier zou kunnen worden geholpen, b.v. op het gebied van tweedehands kleding, andere spullen, boeken voor de bibliotheek, het aangeven van een contactpersoon. Elk centrum heeft een begeleidingscommissie, waarin vertegenwoordigers zitten van het AZC of OC, de burgerlijke gemeente, buurtbewoners en vaak ook kerken. Informeer in hoeverre de kerk daarin kan participeren. De AZC's en OC's zijn over het algemeen bereid de tijden van de kerkdiensten en van het vervoer van en naar de kerkdiensten in het AZC of OC bekend te maken door b.v. een

poster op te hangen. Organiseer activiteiten ten behoeve van de vluchtelingen uit het centrum niet in het AZC of OC maar in de kerk of thuis. Vooral als het gaat om evangelisatie-activiteiten moeten deze altijd buiten het centrum plaatsvinden.

Een andere manier om met vluchtelingen in contact te komen, is door mee te doen met vrijwilligerswerk van Vereniging Vluchtelingenwerk Nederland (VVN). Wees echter wel open over motieven c.q. doelen; vrijwilligerswerk verrichten met als ondergeschoven motief moslims te bereiken, is niet goed. Daar moeten andere wegen voor worden gekozen. Wel kan op deze manier met christenvluchtelingen contact worden gelegd. De gemeente kan daarnaast contact opnemen met VVN ter plaatse en hen vragen wat er zou kunnen worden gedaan, b.v. fietslessen, vrouwenactiviteiten organiseren. Meestal heeft VVN een krantje waarin activiteiten, die de kerk organiseert zoals b.v. de vakantiebijbelschool, kunnen worden opgenomen.

Acceptatie en gewenningsproces binnen de gemeente

Het kan een gemeente moeite kosten om zich open te stellen voor vluchtelingen. Het is een gewenningsproces aan twee kanten dat tijd nodig heeft. Allereerst van de gemeente naar de vluchtelingen toe.

Binnen gemeente leven vaak vooroordelen over buitenlanders in het algemeen en vluchtelingen in het bijzonder.

Daarnaast zijn mensen uit een andere cultuur 'vreemd' en onbekend maakt onbemind. Het omgaan met mensen uit een andere cultuur, die bovendien ook heel wat hebben meegemaakt, is ook niet eenvoudig. Daarnaast kan de taal een extra barrière zijn voor het contact. Het vraagt een lange adem en incasseringsvermogen.

Maar ook van de vluchtelingen naar de gemeente toe is er sprake van een gewenningsproces.

Het is voor vluchtelingen niet makkelijk om zich zomaar thuis te voelen in een gemeente in een totaal andere cultuur. Zij zijn erg kwetsbaar, en zijn erg gevoelig voor signalen van mensen die niet erg hartelijk tegenover hun aanwezigheid staan. De neiging bestaat zich dan maar helemaal terug

te trekken. Ze hebben veel bevestiging nodig.

Zijn dit redenen om er dan maar niet aan te beginnen?

Nee, want zoals het in Efeze staat zijn we pas samen met alle heiligen in staat te vatten hoe groot de lengte, breedte en diepte van Christus liefde is. We missen iets van Gods gemeente wereldwijd wanneer we ons voor hen afsluiten.

Wij kunnen hen bemoedigen door onze liefde en aandacht voor hen. En soms hebben we hen wat te bieden b.v. op gebied van bijbelkennis, leggen van verbanden in de bijbel en verbreding van de geloofsbasis. Maar zij hebben ons vaak wat te bieden als het gaat om geloofsvertrouwen en gebed. De situatie waarin zij verkeren maakt ook dat zij zich erg afhankelijk weten van de Here God.

Daarnaast zijn er heel wat vluchtelingen die op zoek zijn naar de Here God. Het is de verantwoordelijkheid van de gemeente om hen daarbij te helpen.

Toch kan de manier waarop in de gemeenten over vluchtelingen wordt gedacht een struikelblok vormen om in actie te komen. Dit wordt dikwijls zichtbaar in een discussie over de vraag of het vluchtelingenbeleid nou wel of niet goed is. Maar die discussie is in feite niet van belang. De vluchtelingen zijn in ons midden door de huidige politiek. Wat doen wij daar nu mee? Laten we de christenen onder hen zitten of betonen wij ons medechristenen?

Dat geeft ons een stuk verantwoordelijkheid, maar het is ook een uitdaging. Een uitdaging om datgene wat we als christenen in Nederland in huis hebben te delen met christenen uit andere landen en zo door elkaar te worden verrijkt. Het kan zijn dat ze worden teruggestuurd, maar als ze door de gemeenschap met ons ook geestelijk rijker geworden zijn, kunnen ze dat in ieder geval meenemen. En ook wij als gemeente hebben van hun kunnen leren. Onze God is een God van de hele wereld en dat wordt zo concreter zichtbaar. In ons midden is een doopdienst geweest van een Sri Lankaese familie. De vader was in de gevangenis tot geloof gekomen. Nadat hij gevlucht was en een status had verkregen mocht zijn familie hier komen. Zijn vrouw en 6 kinderen waren nog steeds hindoe en in een periode van anderhalf jaar zijn ze allemaal tot geloof gekomen. De doopdienst was erg indrukwekkend. Het laat zien dat God echt leeft en werkt in levens van

mensen ook van heel andere culturen. Zoiets mee te maken, bouwt de gemeente op.

Een terugblik op de afgelopen 3 jaar maakt duidelijk dat de acceptatie van vluchtelingen in onze gemeente is gegroeid. Doordat veel gemeenteleden meededen aan activiteiten voor vluchtelingen, leerde men de vluchtelingen kennen en ontstond er meer acceptatie. Het beleid van de vluchte-

Belangrijk is de herkenning in de kern van het evangelie

lingencommissie was er op gericht om zoveel mogelijk mensen erbij te betrekken. Dat hield ook in dat we zelf mensen benaderden en niet altijd afwachtten of men zich zelf aanmeldde voor bepaalde activiteiten. Wel merken we dat op het moment dat het contact tussen vluchtelingen en gemeenteleden niet meer wordt georganiseerd, het spontane contact makkelijk stilvalt. Hun aanwezigheid is wel geaccepteerd, maar het aangaan van contact blijkt toch een hoge drempel. Er blijft genoeg om aan te werken.

Kerkeraadsbeleid inzake lidmaatschap, doop en avondmaal

Ook onze kerkeraad moest wennen aan het omgaan met vluchtelingen. Welke eisen stelt men aan vluchtelingen die lid willen worden, c.q. gedoopt willen worden?

Een probleem is dat het contact met vluchtelingen nogal eens van korte duur kan zijn. Over het algemeen is met mensen uit een ROA-huis een langduriger relatie mogelijk dan met iemand uit het asielzoekerscentrum. Dit verandert in januari 1996 omdat dan vluchtelingen niet meer in ROA-huizen worden geplaatst maar gedurende de hele asielprocedure in het AZC blijven. Met mensen die al een status hebben is het mogelijk een blijvende relatie op te bouwen. De vraag komt op of de korte duur van de relatie een beletsel is om iemand toe te laten als lid.

Natuurlijk is het wenselijk dat iemand in een gemeente gedoopt wordt waar hij zich blijvend bij kan aansluiten. Maar op het moment dat duidelijk is dat iemand de doop mag ontvangen, mag de gemeente vanwege de onzekerheid over de duur van zijn verblijf de doop niet uitstellen. Het zou het

gevoel versterken bij de vluchteling dat hij toch nog nergens bij hoort en pas op het moment dat hij een status heeft ergens geaccepteerd wordt. Wanneer een vluchteling in de gemeente van herkomst gedoopt is, wordt die doop in principe erkend. Wel zijn aan doop en/of lidmaatschap altijd een serie gesprekken (10-15) vooraf gegaan, zodat de vluchteling weet wat voor kerk wij zijn, en wij beter weten hoe en wat het geloof voor de vluchteling betekent. Die gesprekken werden gevoerd door mensen die de betreffende taal mochtig waren en voldoende ondergrond hadden om deze gesprekken te kunnen voeren. Hierbij is het van belang om niet alleen vanuit Nederlandse kaders te denken. Belangrijk is de herkenning in de kern van het evangelie. De kerkeraad vroeg deze mensen in samspraak met de vluchtelingencommissie omdat deze de vluchtelingen het beste kent.

Bij de viering van het avondmaal wordt de volgende regel gehanteerd: bij regelmatig bezoek van onze diensten wordt men uitgenodigd als men in de gemeente van herkomst ook aan het avondmaal deelnam. Dit werd altijd van tevoren met de vluchtelingen afgestemd.

Noten:

1. Derde deel van de lezing over vluchtelingen op de Diaconale Conferentie 1995.

*Van de 100 mensen
die vandaag een
hartaanval krijgen,
sterven er 30.
En de rest?*

Met uw gift kunnen we de patiëntenzorg verbeteren, wetenschappelijk onderzoek steunen, voorlichting geven en projecten starten voor ouderen en jongeren met hart- en vaatziekten.

 nederlandse hartstichting
vrienden van de hartstichting

Wie een hart heeft, geeft. Giro 300

Facelift in het aanschijn van de dood

D. Holwerda, Zuidhorn

In het derde hoofdstuk van zijn tweede brief aan de gemeente in Corinthe trekt Paulus een verrassende en zeer gedurfde vergelijking tussen Mozes en zichzelf. Ik geef beknopt die vergelijking weer, om daarna twee vragen te stellen, die ik poog te beantwoorden.

Samenvatting van 2 Cor. 3

v. 6. Mozes, zo zegt Paulus, kwam met een wet die den zondaar veroordeelde, ja, ter dood veroordeelde; ik, Paulus, breng een evangelie dat den zondaar vrijspreekt, ja, levend maakt. Tot dat laatste was de wet niet in staat (Gal. 3,21; vgl. Rom. 8,3); dat kan alleen de Geest.

v. 12. Nu, omdat ik van mijn evangelie zulke effecten verwachten mag – dat het nl. den zondaar levend maakt – treed ik heel vrijmoedig op, anders dan Mozes.

vv. 7-9. Spiegelde Mozes als 'doods-dienaar' reeds zozeer Gods luister, dat de Israëlieten het niet konden uithouden naar hem te kijken (Ex. 34,30), hoeveel te meer dan ik als dienaar van den Geest die levend maakt.

v. 10. Nee, die luister van Mozes – of beter: van zijn wet – valt eigenlijk in het niet, vergeleken met die veel hogere luister van mij – of beter: van mijn evangelie –.

v. 11. Mozes' glans raakte gaandeweg uitgewerkt (v. 7 slot)', omdat zijn wet, hoe hoog in luister, bestemd was te *verdwijnen* (Hebr. 8,13)²; maar mijn *evangelie* is *blijvend* (1 Petr. 1,23.25), en dus de luister daarvan groter.

vv. 13-15. Voor dat *voorbijgaand* karakter van de wet nu hebben de Israëlieten geen oog. En eigenlijk heeft Mozes dat in de hand gewerkt door een doek op zijn gezicht te leggen, als hij stralend bij God vandaan kwam. Daardoor ontging hun namelijk, hoe die glans op zijn gezicht een einde nam. Zo bleven zij in de waan, dat die glans nooit verdoefte; *dat dus ook de vigueur van zijn wet blijvend was*. Nog altijd lezen ze zó de wet: met een doek voor; waarbij hun niet uit de doeken wordt gedaan³, dat in

Christus het oude verbond wordt uitgeschakeld. Zoals een doek hun het zicht op het afnemen van de glans op Mozes' gelaat benam, zo ligt er nu nog een sluier over hun hart, zodat ze geen oog hebben voor Christus, „die het einde der wet is tot vrij spraak voor ieder die gelooft” (Rom. 10,4).

v. 18. Hoe heel anders dan bij Mozes is dat bij ons (v. 13 begin), aldus Paulus: wij leggen nl. géén doek op ons gezicht; en zo spiegelen wij de luister van onzen Heer. Daardoor krijgt ons uiterlijk een steeds groter luister, precies zoals je dat kunt verwachten van een Heer die Geest is. Een Geestelijke 'facelift'.

Wat zegt het citaat in v. 16?

Het zal u zijn opgevallen, dat ik in bovenstaande samenvatting aan v. 16 en het daarbij aanknopende v. 17 ben voorbijgegaan. Daar doet zich nl. de eerste vraag voor die ik wilde stellen. Dat we hier met een aanhaling uit Ex. 34,34 te doen hebben, lijdt geen twiifel. In de vorm wijkt de tekst van Paulus iets af van die van de Septuagint. In laatstgenoemde griekse weergave heet het: „maar wanneer hij – d.i. Mozes – naar binnen ging – nl. in de ontmoetingstent, waar de Heer zich aan Mozes openbaarde – oog in oog met den Heer, om met Hem te spreken, ...”. Paulus schrijft: „Maar wanneer hij teruggaat naar den Heer, ...”. De verlevendiging die Paulus hier aanbrengt door in plaats van de *verleden* tijd de *tegenwoordige* („teruggaat”) te gebruiken, zet zich voort in de afsluitende hoofdzin: „doet hij zich de doek af”⁴.

Wat zien we nu echter in bepaalde vertalingen gebeuren? Om maar met dat slotzinnetje te beginnen: men heeft de *mediale* vorm van de Septuagint („hij deed (doet) zich de doek af”) omgeduid als *passivum*, waarbij men als onderwerp 'Mozes' verruilt voor 'de doek': „wordt de doek afgedaan”. (aldus Stat.vert., Luth. en Leidse vert., Brouwer, Canisius, NBG, Willibrord, met onderling kleine verschillen in bewoordingen.)

Een soortgelijke ingreep pleegt men in de voorafgaande generaliserende temporele bijzin: „wanneer hij (d.i. Mozes) teruggaat naar den Heer”. Een deel

van de vertalers vervangt 'hij' (Mozes) hier door 'het' (d.i. het in de voorafgaande zin genoemde 'hart'). Zo Stat.vert. en Luth.vert.

Veel ingrijpender en volstrekt ontoelaatbaar is de ingreep waarbij men ofwel 'iemand' als onderwerp binnensmokkelt (zo Brouwer, NBG en Willibrord) ofwel 'men' (zo Canisius).

Achter deze ingrepen ligt de gedachte dat Paulus hier *niet ophaalt wat Mozes blijkens Ex. 34,34 deed*, maar dat hij enkel de daar van Mozes gezegde *bewoordingen* gebruikt, maar die *ombuigt in een geheel andere zin*. Het meest radicaal zijn hier NBG en Willibrord. Houden Brouwer en Canisius nog de op zich voor tweeërlei uitleg vatbare weergave „zich wendt” aan, NBG en Willibrord schrijven ondubbelzinnig „zich *bekeert*”.

Hoezeer ik Paulus ook tot het leggen van een dubbele bodem in staat acht, toch is wat deze vertalers hier doen, ten enen male misplaatst. Wij hebben hier te doen met een *citaat*, waarin Mozes subject is. En niets wijst erop, dat Paulus nu plotseling een ander subject op het oog heeft. De vergelijking in dit hoofdstuk gaat ook helemaal niet tussen wat Mozes deed en wat de tot dusver *onbekeerde Joden* zouden moeten doen, t.w. naar den Heer teruggaan. Nee, de vergelijking gaat tussen Mozes' doen en dat van Paulus (vv. 12.13).

Terecht handhaven dan ook De Vries en Smid⁵ Mozes als onderwerp van de zin „Telkens wanneer hij zich tot de Heer wendt”. V. 16 is nl. *citaat*, de *uitleg* van dat citaat komt pas in v. 17: „Die 'Heer' – van wien in Ex. 34,34 sprake is – is de Geest”. En daarmee geeft Paulus een uitleg waarmee hij terugkeert naar *zichzelf* als dienaar van „een nieuw verbond, ... dat van den Geest” (v. 6). En dáár bij weer aanknopen zegt hij (v. 18), dat *hij* in tegenstelling tot Mozes geen doek meer voordoet. Heel de gang van het betoog pleit dan ook tegen de gangbare opvatting en weergave van v. 16.

Vrijheid contra slavernij

Wat bedoelt Paulus dan wél te zeggen, als hij Ex. 34,34 aanhaalt? Wij zullen om het antwoord op die vraag te vinden moeten letten op het

vervolg. Daar geeft Paulus, zoals ik al zei, uitleg van (althans een gedeelte van) de tekst die hij citeerde. Eerst duidt hij daar 'de Heer' als 'de Geest'; noemt vervolgens deze Geest „den Geest van den Heer” (d.i. van Christus), om daaraan tenslotte het begrip 'vrijheid' te verbinden. Daarmee heeft de apostel in een uiterst kort bestek veel gezegd. Om maar met dat laatste te beginnen: men zal zich herinneren, hoe Paulus in Rom. 8,15 schrijft: „Want gij hebt niet ontvangen een geest van *slavernij* om opnieuw – d.i. zoals onder het oude verbond –, te vrezen, maar gij hebt ontvangen den Geest van het zoon-schap”. Met die 'slavernij' bedoelt Paulus: het geknecht zijn onder de wet, zoals overduidelijk blijkt uit Gal. 4,21-31. En zo zegt de Hebreërbrief-schrijver, dat het de bedoeling van den Zoon was „allen te bevrijden die gedurende hun ganse leven uit angst voor de dood tot slavernij gedoemd waren” (2,15). En daarbij heeft hij, zoals uit het volgende vers blijkt, „het nageslacht van Abraham” op het oog.

„Waarom zouden wij sterven?” (Deut. 5,25)

'Angst voor de dood': de dood nl. die de aan de wet onderworpenen bedreigde, zoals Paulus eerder in 2 Cor. 3 gesteld had: „de letter doodt” (v. 6). Angst die ertoe leidde dat Mozes zelfs de weerschijn van Gods stralende glans nog voor de Israëlieten afschermde (v. 7). Angst die hen er helemáál van weerhield God *Zélf* onder ogen te komen. Deut. 5,23-33 verhaalt ons, hoe de Israëlieten, uit angst te zullen sterven Gods nabijheid ontwijken en Mozes vragen: „Nader gij en hoor alles wat de Heere, onze God, zegt; en breng gij dan alles aan ons over ...” (v. 27). De Heere vindt dat goed. En sindsdien 'pendelt' Mozes tussen God en het volk. Als dus in v. 16 van ons hoofdstuk staat: „Wanneer Mozes teruggaat naar den Heer”, dan moeten we die situatie voor ogen houden, en beseffen, dat Mozes, zo vaak hij dát deed, *de Israëlieten achterliet*. Ik denk dan ook, dat Paulus in het citaat uit Ex. 34,34 bewust gekozen heeft voor het werkwoord 'epistrephein' = teruggaan. Daarin is nl. de pendelbeweging verdisconteerd; want waar een 'terug' is, is ook een 'heen'. Paulus bepaalt ons met dit woord bij het feit dat, als Mozes God tegemoet treedt, hij *van de Israëlieten weggaat*. Alléén, *zonder zijn volk*, treedt hij in Gods glans.

„Wij allen”

Hoe anders onder de nieuwe bedeling! „Wij *allen*”, zo begint Paulus v. 18. En men lette op deze veelzeggende, ja een sleutelpositie vervullende toevoeging. Paulus, die tot dusver het 'wij' van zichzelf had gebezigd (vgl. 3,1), breidt nu de kring uit van zichzelf tot zijn medegelovigen: wij *allen* treden nu zonder doek voor God en spiegelen als Mozes Diens glans. Mozes kwam heel alleen⁶ God onder ogen; een onverzoenden God, voor wiens verterende gloed, en voor wiens dodende wet het volk in angst zich bergen wilde. Paulus komt samen met heel Gods volk een verzoend God onder ogen, voor wiens levendmakend evangelie zij zich allen openstellen, vrij en blij. De God van Israël openbaart zich nú nl. in de gestalte van den Geest; en wel van den Geest van onzen Heer, Jezus Christus, die door zijn verzoenend sterven ons allen bevrijd heeft van de vloek der wet, en de weg tot den Vader voor ons allen heeft geopend.

Paulus' gelaat: niet om aan te zien

De tweede vraag die ik wilde stellen, is van andere aard. „Hoe ter wereld”, zo vroeg ik mij af, „is Paulus op de gedachte gekomen zichzelf te vergelijken met Mozes, *zoals deze met stralend gelaat de wet afkondigde?*” Ten diepste – dat moge duidelijk zijn – gaat het hem om een vergelijking tussen de *beklemmende* gloed van Mozes' wet en de *bevrijdende* glans van zijn (Paulus') *evangelie*. Dat nu de luister en het gezag van de wet zich naar buiten manifesteerde in de glans op Mozes' gelaat, is duidelijk. Maar heeft die *uiterlijk zichtbare* glans ooit een tegenhanger gekregen bij Paulus? Is op diens *gezicht* af te lezen geweest, hoe luisterrijk het evangelie is dat hij bracht? Bij mijn weten niet. Veeleer het tegendeel. In deze zelfde brief (10,10) laat hij weten dat de mensen van hem zeggen: „Ja, schrijven, dat hij kan! Indrukwekkend! Gespierde taal! Maar als je hem in levenden lijve te zien krijgt, is 't maar een zwak mannetje. En als redenaar is hij waardeloos.” Uit Gal. 4,14 krijgt men zelfs de indruk, dat hij aan een oogziekte leed, die hem bij tijden zo afzichtelijk maakte, dat zijn hoorders in de verleiding zouden komen hem af te schrijven, ja zelfs van hem te wálgén. Hoe komt Paulus er dan toe, wanneer hij hier zijn evangelie met Mozes' wet

vergelijkt, naar die geschiedenis van Mozes' *stralend gelaat* te grijpen? Ik heb een vermoeden.

Stefanus

Paulus – of liever: Saulus – is door Jezus zelf rechtstreeks als apostel geroepen tijdens zijn vervolgingsactiviteiten na de moord op Stefanus, waaraan hij „met volle instemming had meegewerkt” (Hand. 22,20). Dit verleden als 'vervolger der gemeente' (Fil. 3,6) heeft Paulus nooit kunnen vergeeten: keer op keer spreekt hij van Gods bijzondere genade, dat Deze zich desondanks over hem 'ontfermd' heeft, ja zelfs hem het apostolaat heeft waardig gekeurd (1 Tim. 1,13; 2 Cor. 4,1(!!!); 1 Cor. 7,25; 15,9). Stefanus' einde stond hem voor altijd op het netvlies gebrand.

Nu, wat was er met Stefanus gebeurd, toen hij het getuigenis aflegde dat hem het leven kostte? „En toen zij hun blik op hem vestigden”, zagen allen die in de Raad zitting hadden, zijn gelaat als het gelaat van een engel” (Hand. 6,15). Stefanus stond daar namelijk „met zijn blik gevestigd op de hemel en zag de *luister van God*” (7,55), juist als Mozes. Die hemelse glans op zijn gelaat had dan ook voor de leden van de Raad een teken moeten zijn, dat ze in hem niet met een tegenstander (vgl. Hand. 6,14), maar veeleer met een opvolger van Mozes te maken hadden. De Raadsleden hebben het signaal wel opgemerkt, maar niet verstaan. En zo is deze nieuwtestamentische Mozes door zijn eigen volk gestenigd.

In het aanschijn van de dood

Nu valt ook voor Paulus in dit derde hoofdstuk van 2 Cor. de schaduw van *de dood*, zoals straks in 4,7-5,10 zal blijken. Paulus ervaart nu zélf dat *sterven om het getuigenis van Jezus* dagelijks aan den lijve (4,10.11). En het is dan ook niet vreemd, als nu het beeld van Stefanus weer bij hem bovenkomt. Hij ziet zichzelf hier treden in de voetsporen van zijn slachtoffer. Hij deelt diens dood om het getuigenis van Jezus, maar weet zich ook deelgenoot van de hemelse luister die aan deze bloedgetuige vóór zijn dood verleend werd. (Is ook Paulus, ondanks zijn visuele handicap, door de Galaten al niet ontvangen als „*een engel van God*”? (Gal. 4,14).) Want ten diepste is dat de *luister van het evangelie* dat hij uitdraagt (4,4). En dat geeft hem moed, en tilt hem over zijn doodsangst heen (4,16-18). Zo verstaan, vormt in dit sterk emotio-

nele schrijven het derde hoofdstuk een aangrijpend hoogtepunt.

Noten:

1. Dat is de eigenlijke betekenis van het in v. 7 gebezigde werkwoord ('verdwijnen' NBG). Het hangt nl. samen met 'argos' = 'niet (meer) werkend'. Het activum betekent dus 'buiten werking zetten', het mediaal-passief 'buiten werking raken'. Het komt na v. 11 nóg een keer terug, nl. in v. 14 slot.
2. Let op de overeenstemming in beeldspraak tussen Hebr. 8,10 (en 10,16) en 2 Cor. 3,3: „een wet, in harten geschreven”.
3. De vertaling „zonder weggenomen te worden, omdat ...” (NBG) lijkt mij minder juist. Ik vat 'anakaluptomenon' niet op als participium coniunctum bij 'kalumna', maar als accusativus absolutus. Het volgende 'hoti' versta ik dan als 'dat' (niet 'omdat'). Paulus maakt hier m.i. een woordspeling: omdat ze met een 'bedekking' het OT lezen, wordt niet 'ontdekt' dat het oude verbond is uitgerangeerd. Ik heb getracht die woordspeling vast te houden door, waar er in het voorafgaande sprake is van een 'doek', hier te vertalen 'uit de doeken doen'.
4. Verlevendiging brengt Paulus ook reeds aan door het citaat zonder voorafgaande aankondiging (b.v. met de woorden „zoals geschreven staat”) neer te schrijven.
5. Het Nieuwe Testament in de taal van onze tijd door Anne de Vries †, voltooid door Henk de Vries in samenwerking met Dr. H.R. Smid, deel II, Kampen, z.j.
6. Over de uitzonderingspositie van Mozes zie Num. 12,6-8.
7. Hier is hetzelfde woord ('atenizoo') gebruikt als in 2 Cor. 3,7.

Ontvangen boeken

Dr. K. Runia,
Christelijk geloof en andere 'geloven'.
Notities.
86 blz., f 17,90 ISBN 9024278333
Uitg. Kok, Kampen

Meint R. van den Berg,
Het laatste oordeel en andere verhalen.
126 blz., f 24,50 ISBN 9029714018
Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen

Drs. P. Groenenberg (red.),
Gelovig denken;
Onderwerpen voor vereniging, bijbelkring of persoonlijk gebruik.
204 blz., f 28,- ISBN 9060470044
Uitg. Oosterbaan & Le Cointre, Goes

'Kom vanavond met verhalen...'

Niet door geweld maar door Geest

(Zacharia) (3)

Koos Veefkind, Amersfoort

De volgende morgen gingen Jesua en Mattanja al vroeg op weg naar Jeruzalem. Jesua vond het altijd moeilijk om van huis weg te gaan, omdat hij dan moest denken aan de tijd dat zijn vrouw nog leefde. 'Vrede!' riep ze hem na, en ze bleef kijken tot hij achter de rand van de hemel verdwenen was. Ook daarom vond hij het fijn dat zijn zoon bij hem was. Het heden deed hem het verleden een beetje vergeten.

Het dorp Modein lag een paar uur lopen ten noordwesten van Jeruzalem. Nog vóór het heetst van de dag konden ze in de tempel zijn. En vóór de avond viel kon het koor z'n eerste repetitie houden.

„Vader”, zei Mattanja toen ze Modein uitliepen, „u zou me nog van vroeger vertellen. Het duurt nog zó'n poos voor we in Jeruzalem zijn: kunt u het nu, onderweg, niet doen?”

„O, dat is goed...”, antwoordde Jesua. Het was de taak van een leviet om het volk van God les te geven in de wet van God. En wat was er fijner voor een vader dan om z'n eigen kind over de wegen van Jahweh te vertellen? Hij dacht aan wat Mozes eeuwen geleden tot de Israëlieten had gezegd: „Als uw zoon later aan u vraagt: 'Wat is het nut van de wetten, die Jahweh, onze God, ons heeft gegeven?', dan moet u hem van antwoord dienen. U moet ze uw kinderen inprenten en erover praten als u thuis bent of als u buiten loopt. Ja, ook tijdens het opstaan en naar bed gaan.”

Hij was blij dat zijn kind zo geïnteresseerd was. En dat hij mocht vertellen wat Jahweh in de loop van de geschiedenis voor Israël had gedaan. En wat hijzelf in de loop van zijn leven had geleerd. En dus stak hij van wal...

„Je weet, Mattanja, dat vele honderden jaren geleden onze voorouders ongehoorzaam zijn geweest aan Jahweh. De profeten waarschuwden hen. Ik bedoel niet de ontrouwe profeten. Die praatten

de mensen naar de mond. Die riepen: 'Vrede, vrede! Niets aan de hand, mensen, geen gevaar!' Maar ik bedoel de trouwe profeten. Die zeiden wat God op zijn hart had: 'Als jullie je leven niet veranderen, zal God je straffen!' En déze profeten kregen gelijk. De straf kwam. Jeruzalem werd verwoest, de tempel geplunderd, het volk weggevoerd naar Babel. En daar, in de ballingschap, ondervonden onze voorouders aan den lijve dat Jahweh niet met zich laat spotten. De trouwe profeten kregen inderdaad gelijk! Ja, dat was het mooie dat God in die donkere tijd aan ons volk heeft geleerd. Zijn woorden komen uit. Hij doet wat Hij zegt. Dat is de les die wij, Joden, in de ballingschap hebben geleerd. Je moet eerbiedig en gelovig omgaan met de woorden van God. Toen later een deel van ons volk terugkeerde in Juda en Jeruzalem, hadden ze dan ook respect voor God en zijn woord. Onze voorouders waren zuinig geworden op de woorden van Jahweh. Ze verzamelden de vijf boeken van Mozes, de profeten en de psalmen. Ze lazen en bestudeerden die boeken. Het was een goede tijd: licht, dat de Geest van God uit het donker van de ballingschap tevoorschijn had getoverd. Je weet ook, Mattanja, aan wie wij menselijkerwijs gesproken de terugkeer naar ons eigen land te danken hadden. Dat was de koning van Perzië. Perzië nam de macht van Babylonië over. Zo hardvochtig als de Babyloniërs voor overwonnen volken waren, zo vriendelijk behandelden de Perzen hen. Babel regeerde met geweld, Perzië met geduld. En hiermee hebben de Perzen de andere volken voor zich gewonnen. Maar twee eeuwen later kwam er weer een grote verandering. Toen raasde de jonge griekse koning Alexander als een stormwind over de wereld. Hij viel met zijn sterke legers het perzische rijk binnen. Dit stortte als een slecht gebouwde loofhut in elkaar. Weer won het geweld het van het geduld. Toch was dit het ergste nog niet. Geweld doet pijn van buiten, maar er is een wapen dat pijn doet van binnen. En dat wapen hanteerde de griekse koning...”

Weg van de kerk

11e Nederlands Gereformeerde Ontmoetingsdag

L.A. van Baardewijk, Amersfoort

'Open en vriendelijk', 'evangelisch', 'gezellig', 'niet bij te houden', 'echt christelijk'. Dat waren enkele typeringen van bezoekers van de 11e Nederlands Gereformeerde Ontmoetingsdag die zaterdag 13 april in de Veluwehal te Barneveld gehouden werd.

„Een toogdag voor de volhouders en de die-hards”, zoals de hoofdspreker ds. Ruard Ganzevoort van Doorn het zei. „Die komen wel, maar wat met de anderen die afhaken in de kerk?” Hij was naar eigen zeggen ingehuurd om het over die groep te hebben. Het thema van de dag luidde dan ook dubbelzinnig: 'Weg van de kerk'. Voor de duidelijkheid: 'de volhouders die wel komen', dat waren er ruim

***Ik ben zelf ook een
geseculariseerde
gelovige
en ik kan er niets
aan doen***

1700. En dit groeiende aantal bezoekers was niet alleen merkbaar bij de overvolle keuzeprogramma's voor de volwassenen, ook bij het programma voor de kinderen was er genoeg te doen.

Ontmoeting in lofprijzing

Het doel van de Ontmoetingsdag was volgens de gastvrouw, mevr. M. Vrijmoeth uit Zwolle, het loven van God en het ontmoeten van elkaar. In de opening zei zij enthousiast van de kerk te zijn omdat in de kerk de lof aan God nog wordt gehoord. In de kerk is er ook gemeenschap en zijn er bruisende activiteiten. Maar mevr. Vrijmoeth zag ook negatieve kanten: de vervreemding van de kerk onder jongeren. De Ontmoetingsdag was er ook voor om samen met deze vragen bezig te zijn. Het traditionele 'lied van de dag' dat vervolgens o.l.v. de alt Joke de Vin werd ingestudeerd, gaf een eigen dichterlijke reactie op het thema: 'En daarom heb ik Uw gemeente lief/ omdat U voor haar, voor mij, bent gestorven/ Al heeft zij het ook honderd keer verkorven/ om U, Heer, heb ik Uw gemeente lief!' Johan Klein (tekst) en Harry van der Veen (muziek) waren aanwezig om het lied toe te lichten.

Terwijl de volwassenen zich in de grote zaal met het dagthema bezighielden, verzorgde Aad Peters in een kleinere zaal met z'n poppentheater het programma voor de jongeren. Voor de kinderen van de basisschool was er in een nabijgelegen kerk het kindertheater 'Kom en zie' uit Krimpen a/d Lek. Dit programma werd begeleid door studenten van de PABO uit Ede.

Leuk

In de grote zaal werd het hoofdthema

verder ingeleid d.m.v. videobeelden en een interview. De videobeelden waren van de hand van het echtpaar B. Holwerda uit Doorn en gaven een flitsende impressie van verschillende manieren van kerk-zijn en religieuze beleving.

Hierop volgde een interview met prof.dr. Gerust, docent gemeenteopbouw aan de Nederlands Gereformeerde theologische opleiding te Bergen aan Zee. Hij is ook auteur van een boek over gemeenteopbouw in NG-kring. Volgens prof. Gerust is er geen aanleiding tot zorg, ondanks alle verontruste signalen. Hij wees erop dat jongeren meehelpen met collecteren en het klaarzetten van de kerkzaal.

Op de vraag van de interviewer hoe leuk het in de kerk is voor jongeren, antwoordde prof. Gerust dat dat een verkeerd uitgangspunt is. „Het gaat er niet om of het leuk is. De nadruk ligt op de inhoud. We moeten niet vertrekken vanuit onze behoeften, zoals in Amerikaanse invloeden van bijvoorbeeld Willow Creek. De Heer bouwt zelf de kerk. We moeten geen wereldse methoden incorporeren. We hoeven in onze diensten geen melk te gaan geven voor buitenkerkelijken: onze taak is het geven van vast voedsel”, aldus prof. Gerust.

Titanic

Ds. Ganzevoort die na dit interview het woord kreeg, zei het wel eens te zijn met prof.dr. Gerust (interview door

Mevr. Vrijmoeth-de Jong, in de schijnwerpers, voor een goed bezette Veluwehal.

A. Berger uit Driebergen en J. Bakker uit Houten). „Prof. Gerust noemt goede argumenten, maar desondanks zie ik talrijke klippen en ijsbergen. Daarom moeten we opnieuw de kerkelijke koers bepalen voor de komende eeuw.”

Ds. Ganzevoort begon zijn toespraak met het beeld van de Titanic. De kerkelijke situatie lijkt op de laatste avond in de scheepskapel van de Titanic: iedereen stelt vast dat de preek rechtzinnig was, terwijl ondertussen het schip bezig is te zinken. „Sommigen vinden bezinning op onze plaats als kerk niet nodig. We zijn gelukkig met onze orthodoxie, onze diensten en onze evangelische inslag. Dat mensen afhaken komt door hun ongeloof, vinden zij.”

Ds. Ganzevoort vond bezinning daar-

Het wordt ... tijd dat we ... het eigene van onze kerk gaan formuleren

entegen hard nodig om de volgende redenen. Ten eerste omdat we jongeren dreigen te verliezen. Voorlopig gaat het nog wel, maar op een wat langere termijn wordt het onzeker. Ten tweede omdat de kerk antwoord geeft op vragen die niet gesteld meer worden. De eredienst is doorwrocht, maar volkomen irrelevant voor de wereld. Volgens Ganzevoort komt dit omdat we onze roeping niet helder hebben en omdat de 'wereld' zo veranderd is. Hij noemde in dit verband zaken als kerkelijke samensprekingen en de vrouw in het ambt: „gefröbel in de marge. Begrijpt u me goed: ik werk eraan mee als predikant, maar zijn het echt de zaken waar het om gaat? Er heeft een fundamentele verschuiving plaatsgevonden in de wereld. Het idee

Vanuit Alkmaar, Den Haag, Heerenveen, Lelystad – overal kwamen ze vandaan.

van een overkoepelende waarheid is weg, alles is radicaal verbrokkeld. Daar hebben we als kerk mee te maken. Ik ben zelf ook een geseculariseerde gelovige en ik kan er niets aan doen.”

Hoe moet het dan wel? Die vraag beantwoordde Ganzevoort aan de hand van Handelingen 2. Daaruit kun je afleiden hoe het onderwijs in de kerk moet zijn. Niet dogmatisch, want dan loop je het gevaar dat je verstart. Je moet het verhaal laten leven en laten zien dat de mens daarin past. De sacramenten moeten niet door de traditie bepaald worden, maar ze moeten gevierd worden. De definitie van gereformeerd is volgens ds. Ganzevoort: de traditie die de traditie heeft om traditie overbodig te maken. „Nog eens”, riep iemand uit de zaal en na herhaling kon deze spitsvondige uitspraak in zijn volle diepte doordringen.

Gat in de markt

Ds. Ganzevoort was positief over de rol die de kerk in deze tijd nog kan spelen. „Er is een gat in de markt: we verkondigen ware liefde en verbon-

denheid. Die boodschap van de kerk heeft betekenis in het verstarde individualisme van vandaag.” Tot slot van zijn klemmende toespraak zei ds. Ganzevoort: „Kortom: zou het kunnen zijn dat we als kerk zelf het probleem zijn. Dat wij zelf het struikelblok voor het evangelie zijn en dat we daarom niet meer overkomen. We moeten daarom onze structuren en leerstellingen loslaten om met mensen met Christus op pad te gaan. We zijn onverstaaenbaar geworden, broeders en zusters. Het wordt ook tijd dat we als Nederlands Gereformeerden het eigene van onze kerk gaan formuleren. In het bedrijfsleven heet dat een 'mission statement'. Zou onze 'mission statement' kunnen luiden: 'Jezus Christus en die gekruisigd'. Of die leus van een bekend bedrijf: 'wij maken de dingen beter'. Of 1 Petrus 2: 'U bent een koninklijk priesterschap om de grote daden te verkondigen van de Here'?”

Voorin de zaal stonden bussen waarin reacties ('klaag- of jubelzangen') op het thema en de toespraak van ds. Ganzevoort gedeponeerd konden worden.

Keuzeprogramma's

Tijdens de pauze was er gelegenheid voor ontmoeting en het bezoeken van de stands. In die stands was half christelijk Nederland vertegenwoordigd: van de Nederlands Gereformeerde Kerk van Loosdrecht tot de Arabische Wereldzending. Ook verscheidene tijdschriften waren op de promotietoer: Uitdaging ('of wilt u niet uitgedaagd worden?') en Kivive ('dat is toch vrijgemaakt? dat was vrijgemaakt, mevrouw, maar nu staan we ook voor anderen open!').

Aad Peters in actie voor de jongeren.

Het middagprogramma begon voor de volwassenen met twee rondes keuze-programma's. Ondanks de diverse mogelijkheden die de organisatie bood, was het bij verschillende keuze-programma's dringen geblazen. De workshop 'Kerk voor de Onkerkelijke' die verzorgd werd door de gemeente van Rotterdam-Overschie zat ondanks de ontmoedigende opmerkingen van prof. Gerust stampvol.

Ds. G. de Lange noemde de liefde van Jezus voor het verlorene onverantwoord groot. Hij vertelde over de basisprincipes van Willow Creek waarin de gemeente het middel in Gods hand is om niet-gelovigen te bereiken. Dat raakt de hele gemeente, niet alleen bepaalde commissies, volgens ds. De Lange. Vervolgens vertelden enkele kerkeraadsleden over zeven werkgroepen in de Rotterdamse gemeente waarin over gemeenteopbouw gedacht wordt. Zij benadrukten dat gemeenteopbouw geen kwestie van organiseren is, maar van geduldig voorbereiden.

In een andere workshop sprak 'de van tv en krant bekende Aad Kamsteeg' over ontmoetingen met buitenlandse gelovigen. De plaats van het kind in de gemeente kwam aan de orde in de workshop van mevr. C. Lenstra-Vrijmoeth. De maatschappij kwam aan bod in de workshop van ds. Peter Strating die vertelde over zijn project

onder prostituées in Den Haag. Het thema 'weg van de kerk' werd verder uitgewerkt door Arnold van Heusden vanuit zijn werk als directeur bij de Evangelische Alliantie. Ook ds. Ganzevoort ging verder met bezoekers in gesprek over het thema in een eigen workshop.

Veel goeds

Tijdens de keuzeprogramma's trad in de grote zaal van de Veluwehal de gospelgroep Hodia uit Wapenveld op. Zij begeleidden ook de praisezing tijdens het slotgedeelte. Tot verbazing van sommige beschouwers gingen daarbij verschillende handen omhoog. En dat was niet alleen om naar het zojuist binnengekomen kroost te zwaaien. Die ruim 300 kinderen zongen – voorin de zaal gegroepeerd – het op deze dag geleerde lied: 'Gods weg is de beste weg'.

Voordat de dag door mevr. Vrijmoeth samen met een paar jeugdigen met dankgebed afgesloten werd, gaf ds. Ganzevoort een slotoverweging. Daarin gaf hij enkele reacties door die hij in de loop van de dag gekregen had.

Een van de reacties: 'er is toch ook nog veel goeds'. Ds. Ganzevoort wees op Jozua 1 en Efeze 6 waarin Gods volk aangemoedigd wordt om stand te houden. „In de strijd moeten we elkaar vasthouden”, zo besloot hij.

Terloops

Geen goed woord voor afgescheidenen

In de vorige eeuw ontstonden in de Bommelerwaard verschillende afgescheiden kerken. Ook in het dorp Brakel waren in 1835 een aantal mensen, die 'uit de hervormde kerk traden'. Ze voegden zich bij de kerk van Poederoyen en later gingen ze kerken in Zuilichem. Aan de hand van de notulen van de verschillende afgescheiden kerken is na te gaan wat voor mensen die 'afgescheidenen' waren. Duidelijk is, dat van hen kan worden gezegd, dat ze niet behoorden tot de 'rijken en edelen'. Ze waren hongerig naar het Woord, maar op een bepaalde manier. Vandaag zouden we ze vooral zoeken in de kringen van de gereformeerde gemeenten of de meest 'rechtse' kant van de gereformeerde bond.

In 1835 was in Brakel burgemeester Wilhelmus van Dam van Brakel. Omstreeks die tijd of een paar jaar later richtte hij zich in een toespraak tot de inwoners van Brakel. Na een inleiding zei hij dit:

„Voor eerstens zie ik op hen welke zich van de kerk of gemeente in welke zij geboren en gedoopt zijn, hebben afgescheiden: niet als tijdens de Hervorming om grove gebreken en misbruiken; maar meerendeels uit hoogmoed en eigenwaan; ... de eenvoudige als zand in de oogen te werpen en hen te verblinden..., na lange gebeden, onder koffy leppen en beschuit kaauwen, van bevindingen, ontmoetingen, ingevingen, dromen en gezichten te verhalen, die niet anders bestaan, of bestaan kunnen als in leugen en bedrog...”

Van Dam van Brakel nam dus geen blad voor zijn mond. Hij voegde aan het voorgaande toe, dat niet alle afgescheidenen zo waren. Hoewel de woorden van de Brakelse burgemeester ons wellicht niet zo leuk in de oren klinken, moet worden erkend, dat hij voor een deel gelijk had, misschien zelfs voor een groot deel. De notulen van de betreffende kerken geven ons inzicht in de moeiten van de afgescheiden kerken en uit andere bronnen is bekend, dat er in vrijwel elk dorp 'gezelschappen' waren, die door hervormden en gereformeerden werden bezocht en waar 'bekeerde mensen' hun verhaal vertelden. Ze spraken graag over hun bekering en Van Dam van Brakel wees er aan het slot van zijn toespraak terecht op, dat „bekeering geene zaak is van een oogenblik, maar dat het niet anders zegt als verbeteren, wat ons gansche leven door moet plaats hebben...”

De mannen, die het in gezelschappen voor het zeggen hadden en altijd in het zwart gekleed gingen, hebben veel kwaad gedaan. Ze voelden zich wel. Ik vond bij iemand eens een papier met een gedicht over 'De Zwartrok'. Het laatste couplet neem ik over:

„Hij wordt als halfgod aangezien
Door arme vrome zielen
Die door zijn hooge waardigheid
En door zijn reuk van heiligheid
In 't stof haast voor hem knielen...”

Groten die op de allerkleinsten letten.

Foto's: Foto Eljee

P.C. van Wijk, Zaltbommel

Gedachten over 'Willow Creek'

Drs. Age Romkes, Doorn

De Willow Creek Community Church in Barrington, een voorstad van het verre Chicago, staat op het moment erg in de belangstelling.

Vinden we hier dan de gouden formule waarmee de kerk de 21e eeuw in kan of is het 't zoveelste voorbeeld van hoogmoedig mensenwerk dat gedoemd is te mislukken? Is er op een zinvolle manier een lijn te trekken van 'Willow Creek' naar de Nederlands Gereformeerde Kerken?

Gezien de betrekkelijk grote bekendheid zie ik er van af om eerst een inleidende schets van de Willow Creek-gemeente te geven. Maar leest u rustig door als u er nog nooit eerder van gehoord hebt, want waar nodig is wat achtergrondinformatie verwerkt in het artikel zelf. Meer dan een paar opmerkingen zijn het niet, want ik pretendeer niet dat ik na een conferentie van een week WCCC-expert ben, noch dat ik nu al definitieve lessen voor de Nederlands Gereformeerden zou kunnen trekken. Maar ik ben er tenminste geweest en heb er over nagedacht en meen er dus wel iets over te mogen zeggen.

Grote belangstelling

Het is wat overdreven om te zeggen dat je tegenwoordig geen blad kunt openslaan zonder een artikel over de Willow Creek Community Church (in het vervolg af te korten tot Willow Creek of WCCC) tegen te komen. Maar de aandacht voor deze Amerikaanse kerk is de laatste tijd wel overweldigend. Niet in het minst omdat de Nederlandse tak van de Willow Creek Association behoorlijk aan de weg timmert.

Zo hebben via deze organisatie al zo'n 200 Nederlanders (onder wie ondergetekende) hun weg gevonden naar een conferentie in Chicago. En toen onlangs Bill Hybels, de hoofdpredikant van Willow Creek, een dag naar Utrecht kwam op uitnodiging van Willow Creek Nederland bleek dat men bij lange na niet genoeg ruimte had in de aanvankelijk gehuurde zaal met duizend zitplaatsen. Door bijzalen te huren kon men de capaciteit vergroten

tot 1700, maar toen was het dan ook echt vol.

Is al deze aandacht wel gerechtvaardigd? Hebben we in Willow Creek de sleutel tot de kerk van de 21e eeuw? De meningen lopen ver uiteen. De één noemt WCCC „de meest perfecte gemeente van God op aarde die ik heb meegemaakt”¹. De ander stelt het op één lijn met de Toronto-blessing en de beat-missen in de Rooms-Katholieke Kerk van jaren geleden². Nu denk ik, als je de Totonto-blessing en beat-missen in één adem noemt, dat Willow Creek er ook nog wel bij kan. Maar dan alleen om drie dingen te noemen die werkelijk niets met elkaar te maken hebben.

Maar er zal nog wel een weg zijn tussen kritiekloos enthousiasme en vooringenomen kritiek. Laten we het er maar op houden dat we zeker van Willow Creek kunnen leren, als we maar

***We moeten
vertalen want
elke gemeente
is uniek***

niet uit het oog verliezen dat er wel om allerlei redenen een vertaalslag nodig is, voordat we de rijkdom van de WCCC om kunnen zetten in bruikbaar kapitaal voor de Nederlands Gereformeerde Kerken. Ik hoop dat dit wat minder als een cliché klinkt als ik een en ander wat heb toegelicht. Ik wil graag beginnen met het laatste: de noodzaak van vertalen voordat we kunnen toepassen; om te eindigen met het eerste: wat we van Willow Creek kunnen leren.

De noodzaak van vertalen

Eerlijk gezegd heb ik niet zelf bedacht dat we het concept van Bill Hybels en de zijnen niet zonder meer in de Hollandse klei kunnen overpoten. Daar wijzen ze zelf telkens op als ze het hebben over de 'unieke vingerafdruk' die elke gemeente heeft. Er zijn geen twee kerken precies gelijk. Men kan hetzelfde geloven en dezelfde gemeenteopbouw-principes proberen toe te passen, maar elk zal dat toch moeten doen op een manier die bij de eigen gemeente past. Hierdoor aangemoedigd ben ik wat gaan nadenken en dan blijkt het helemaal niet moeilijk

om een aantal grotere en kleinere verschillen tussen 'hen' en 'ons' op te sommen.

1. De grootte van het achterland

Om met een heel voor de hand liggend verschil te beginnen: Chicago is tien keer zo groot als de grootste stad in Nederland. Dat wil zeggen dat het gebouw van de WCCC voor zo'n zeven miljoen mensen, zeker naar Amerikaanse maatstaven, betrekkelijk gemakkelijk bereikbaar is. Dan is het uiteraard eenvoudiger om per week-end zo'n twintigduizend bezoekers bij elkaar te krijgen – verspreid over drie diensten, want zo groot is hun kerkgebouw ook weer niet – dan in de Nederlandse situatie. We zullen dus in een andere schaal moeten denken.

2. Mega-kerk en mini-denominatie

Als we er even van uitgaan dat op een gemiddelde zondag ongeveer tweederde deel van alle Nederlands Gereformeerden ter kerke gaat – en veel meer zullen het er om allerlei redenen niet zijn, denk ik – dan is dit net zoveel als in de WCCC. Wat zij als megakerk kunnen realiseren, kunnen wij alleen met elkaar, of samen met anderen.

3. Twintig jaar jong

De WCCC is in de jaren zeventig ontstaan uit een jeugdbeweging binnen een plaatselijke baptistengemeente, maar is vervolgens zelfstandig geworden. Men kon toen als het ware blanco beginnen met het ontwerpen van een eigen type kerk. Dat is anders als je rekening wilt houden met negentig zusterkerken (en anderen?) en met een traditie van eeuwen.

4. Baptist of Gereformeerd

Wellicht is men in baptistische kringen meer ingesteld op evangelisatie (ik zeg het met pijn in het hart) en is het voor ons minder vanzelfsprekend om echt buitenkerkelijken tot geloof te zien komen en via volwassendoop in ons midden op te nemen.

5. De rol van para-kerkelijke organisaties

De diensten voor belangstellenden ('seeker-service' genoemd) in Chicago deden me nog het meest denken aan zoiets als een EO-jongerendag. Misschien is het niet helemaal waar, maar ik waag het toch maar te veronderstellen.

len dat in Nederland para-kerkelijke organisaties een grotere rol spelen bij het bereiken van buitenkerkelijken en het ontwikkelen van diensten met eigentijdse muziek en drama dan de kerken.

6. Geestelijk leiderschap

Binnen de WCCC nemen een paar leiders een grote plaats in. Men ziet leidinggeven als een gave van de Geest die in de kerk benut moet worden. In het algemeen ligt in de Amerikaanse cultuur de nadruk meer op de loyaliteit aan de leider en in de Europese op de inzet voor een gemeenschappelijk doel.

In Willow Creek kunnen een paar krachtige leiders dus de grote lijnen uitzetten, maar wie is de Bill Hybels van de NGK?

Leren van Willow Creek

Ondanks deze niet weg te vlakken verschillen, kunnen we m.i. de boodschap van Willow Creek niet negeren. Die boodschap is, in mijn woorden: de wereld wacht op de kerk, die haar het perspectief kan geven dat ze nodig heeft. Waar blijft de kerk?

Daarom ook – eveneens in willekeurige volgorde – een paar opmerkingen

We kunnen de boodschap van Willow Creek niet negeren

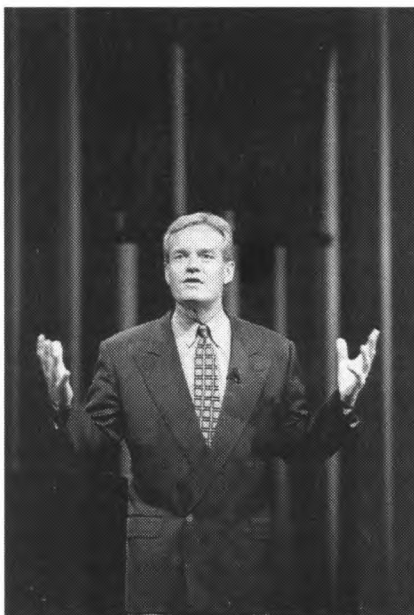
over zaken die mij in Willow Creek bijzonder hebben aangesproken en waar we naar mijn idee van kunnen leren.

1. Gerichtheid op buitenkerkelijken

Weliswaar zijn lang niet alle gasten die de diensten van de WCCC bezoeken buitenkerkelijken, maar het blijft waar dat de drempel voor de seeker-services laag is en dat men er gemakkelijk niet-christelijke vrienden mee naar toe neemt. Er komen mensen tot geloof, er worden mensen gedoopt, het percentage belangstellende bezoekers is hoog en men heeft er veel voor over om een open kerkgemeenschap te zijn. 'Non-church people are not the enemy. God cares for them.'

2. Inschakelen van mensen met hun gaven

Iedereen is met zijn of haar gaven inzetbaar, van monteur tot theoloog, van koffiejuifvrouw tot zakenman. Iedereen die dat wil heeft in Willow

Creek een taak en is daar trots op. Dat straalt men uit. Het cliché dat 80% van de taken verricht wordt door 20% van de mensen gaat hier niet op. Vrijwel overal zal men beamen dat iedereen ingeschakeld moet kunnen worden met de van God geschonken gaven, maar ik heb nog niet eerder meegemaakt dat men zo overtuigend de indruk wekte dat het inderdaad zo is.

3. Doelgerichtheid

Het tweeledige doel dat de WCCC nastreeft is niet opzienbarend: de opbouw van hen die tot de gemeente behoren en het bereiken van hen die zonder Christus leven. Maar ik ben wel onder de indruk gekomen van de doelgerichtheid waarmee aan de verwezenlijking van die doelen gewerkt wordt.

4. Nadruk op onderlinge gemeenschap

Ondanks de schijnbare massaliteit is 'community' het sleutelwoord. Veel mensen komen juist via persoonlijke kontakten bij de WCCC terecht en worden vervolgens lid van één of andere kring. Want, zeggen ze, we willen geen kerk mét, maar een kerk ván kleine groepen zijn.

5. In dienst nemen van 'the arts'

Over het algemeen hoeven drama en allerlei andere kunstvormen van mij niet zo, en zeker niet in de kerk. Toch moet ik eerlijk zeggen dat ik zelden zo het gevoel gehad heb dat 'the arts' echt in dienst genomen werden van het Koninkrijk van God als in Willow Creek. Zo kan het dus ook. Geen rare bokkesprongen uit verlegenheid rond

de Woordverkondiging, maar ter ondersteuning daarvan.

6. Humor

Hetzelfde kan gezegd worden van de humor. Geen mooie woordspelingen die moeten verdoezelen dat men niets meer te zeggen heeft. Geen krampachtige grappen om vooral maar leuk gevonden te worden, maar een ontspannen combinatie van humor en ernst, van bevrijdende lach en eerbied.

Verder zou ik de bijbelvastheid kunnen noemen, maar ik hoop dat dat niet iets is wat we in Chicago moeten gaan herontdekken. En dus noem ik het maar niet in het rijtje leerpunten. Maar anders dan hier en daar in de vaderlandse pers gesuggereerd is vond ik de Schiftpvatting in de belijdenis van de WCCC behoorlijk orthodox ('conservative baptist') en de manier van omgaan met de Bijbel op het fundamentalistische af. Daarom vind ik de vergelijking met de Toronto-blessing of met 'the hour of power' van Robert Schuler ook niet terecht.

Hoe kunnen we het geleerde toepassen? Ik ben daar nog niet over uitgedacht, maar laat ik bij wijze van hint eens een mogelijkheid schetsen. Wat dacht u van maandelijkse, plaatselijke of regionale diensten afgestemd op buitenkerkelijken (en dan bedoel ik echt dat doorsnee-televisie-kijkend Nederland zonder veel uitleg moet kunnen volgen wat er gebeurt), belegd door een paar samenwerkende gemeenten van Nederlands Gereformeerde of verwante signatuur? En wat we dan onder 'verwant' moeten verstaan laat ik graag aan anderen over, maar ik zou het niet te benauwd nemen.

Noten

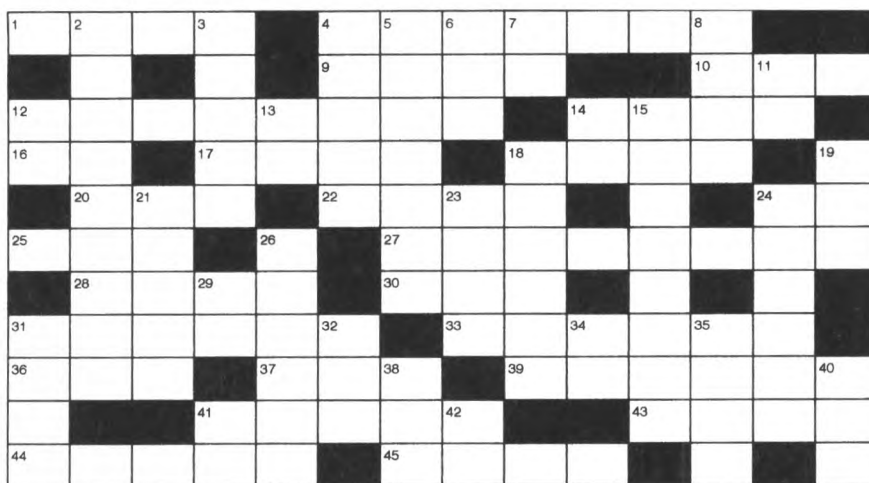
1. Pieter van den Akker van Willow Creek Nederland in een interview door Johan Th. Bos in *Uitdaging* jg. 22 nr. 9 (september 1995).

2. Evangelist J.W.N. van Dooijeweert in *In de rechte Straat* jg. 39 nr. 2 (februari 1996). Bij alle waardering die ik voor evangelist Van Dooijeweert heb vind ik dit toch wel een misser, die wellicht ten dele hieruit te verklaren is dat hij zich in zijn artikel uitsluitend lijkt te baseren op de eenzijdig negatieve berichtgeving over Willow Creek in het *Reformatisch Dagblad*.

Voor de kinderen

Als je de puzzel hebt opgelost vormen de letters in de onderste balk een woord.

12	11	7	17	5	20	27	14	2	40
----	----	---	----	---	----	----	----	---	----

Horizontaal: 1. schaaldier, 2. omhoog klauteren, 9. deel van een schip, 10. cijfer; 12. boor voor hout, 14. tweede zoon van Adam, 16. klaar, 17. op iets, 18. korenaren, 20. niet dichtbij, 22. insekt, 23. overdreven, 25. vat, 27. oplossing, 28. vuil wit, 30. sneeuwlat, 31. periode, 33. riem, 36. boom, 37. lucht, 39. vogel, 41. daar eet je mee, 43. naar beneden, 44. pakken, 45. schoolvak.

Verticaal: 2. soort vogel, 3. zuivelprodukt, 4. waterplant, 5. snelwandelen, 6. inwoner van Ierland, 7. afkorting meester, 8. ontkenning, 11. oude lengtemaat, 12. uitroep, 13. uitroep van kou, 14. slee, 15. thuisbrengen, 18. zeer oud, 19. slaapplek, 21. heel groot, 23. schrijfvocht, 24. ijzeren spijl, 26. ontvangen, 29. afk. ondermeer, 31. laatst, 32. kom, 34. bolgewas, 35. korte tijd, 38. sportterm, 40. open plek in bos, 41. frans lidwoord, 42. muzieknoot.

De oplossing van de vorige keer was: God doet wat Hij belooft.

G. Wijkhuizen-van Vuuren

In dat huis daar woont een vrouw

Leven en dood

Op het moment dat ik het verhaal over mijn tante-in-de-hanebalken opschreef, belde mijn moeder mij op met de mededeling dat deze zuster van haar was overleden. Dat gaf mij een heel vreemd gevoel. Ik zag mijn tante voor me, uitdagend en dapper. Met het triomfantelijke gevoel van: 'Het is me gelukt!' Ik kon dat beeld maar niet weggrijpen, ook niet een paar dagen later, op de begrafenis. Alsof ze ons van boven af in de kerk toezong, zoals vroeger op de zolder: 'Als g'in nood gezeten geen uitkomst ziet, wil dan nooit vergeten: God verlaat u niet'. En daar zaten ze nu, mijn ooms. Hun kwajongensstreken had ik een week geleden beschreven. In een paar dagen waren het oude mannen gewor-

den. Maar het waren de jongens van toen. En dan weer mijn tante. Iedere keer in die rouwdienst zag ik een ander beeld van haar voor me. Lopend naar school met haar broertjes en zusje, thuis bij haar moeder, later met haar man die dol op haar was. „Schat, ga jij maar even weg, ik zorg wel voor de kinderen!" Dan weer temidden van haar grote gezin aan de huiskamertafel. Daar sneed ze brood, schonk koffie of thee en luisterde naar de verhalen van haar kinderen. Diskussies over de kerk. Een zoon die alle domineesfoto's uit de NCRV-gids knipte en die al vroeg wist dat hij zelf ook dominee wilde worden. En dat ook geworden is. Wat doet het leven met een mens? Waarom worden we oud en waarom gaan we dood? Mag je dat een keer denken terwijl je het antwoord best weet? Alle troostwoorden die er bestaan, nemen niet weg dat mensen waarvan je gehouden hebt er gewoon niet meer zijn. En in deze tijd ook niet

meer terugkomen. Hun leven hier is voorbij. Ja, stil maar, ik weet het, er komt een vervolg. Maar deze leegte blijf je je leven lang houden. En dan kom ik 's avonds thuis en ga verder met de geschiedenis van mijn grootouders. Mijn tante is weer een levend mens, moeder van een groot gezin. Wat een zorgen, wat een verdriet, wat een uitkomsten in haar leven! Zoals in al die levens die mijn beeldscherm passeren. Er blijft iets bij me hangen, als ik het laatste hoofdstuk afsluit. Een woord dat mijn oma letterlijk heeft toegepast in haar leven: 'Werp al uw bekommernis op Mij, want Ik zorg voor u!' Als dit woord haar dan zo geholpen heeft, kan ik het er ook wel mee wagen.

Ytje Veeffkind-Eenkhoorn,
Amersfoort

Persschouw

Geloofd

Heeft geloof niet alles met open feestelijkheid te maken? De God, in wiens naam wij onze feesten vieren is geen onbekende. Hij is de God van Israël. En ook Christus, die ons de entree tot deze God heeft geopend, heeft meerdere malen feestelijk gesproken: 'Geloofd zij God!' De lofspreuk, waarmee de kaarsen bij de aanvang van de sabbat worden ontstoken. *Ik neem een siddoer, het gebedsboek van de synagoge, en begin te bladeren. Wat wordt daarin over feestelijkheid gezegd?* „Geloofd zijt Gij, Eeuwige, onze God, Koning der wereld. Gij ... hebt ons de sabbat en uw heilige vierdagen in vreugde en welgevallen geschonken. Geloofd zijt Gij, Eeuwige, die de tijden heiligt."

Niet binnen eigen muren

Vieren, vreugde en welgevallen – het zijn woorden die bij mij blijven hangen. Ze klinken haast als een program. Een nieuw program voor de kerk van vandaag. Een kerk, die zich niet mag terugtrekken binnen de eigen muren, maar die wat zij is en heeft aan levenskracht anderen geven moet. Wat mij betreft zijn er nog drie andere woorden, die ons daarin verrijken. Die kunnen helpen bij nieuwe openheid. Ik bedoel: spiritualiteit, solidariteit, creativiteit.

Drie woorden

Spiritualiteit. Geloof, bezinning, innerlijkheid. Of zoals een jongere op onze gespreksgroep voor jong volwassen gemeentelieden zei: 'terugkoppelen'. Christus reikt ons daartoe zijn diepe en levende bronnen aan.

Solidariteit. Een gemeente is geen koe-koek-eenzang. En mag het ook nooit zijn. Wat wel van belang is: de onderlinge band, warmte, wederzijdse zorg, samenhang. Maar ook naar buiten toe. Naar de samenleving. Naar anderen. De kerk is immers geboren vanuit diepe solidariteit voor de armen, de zwakken. Het is niet alleen een taak van de diaconie, maar een stijl van geloven.

Creativiteit. Het woord doet aan 'creatie', aan 'schepping' denken. Een gemeente mag, moet scheppend, zeg maar levend en vernieuwend zijn. Niet alleen het oude is goed en het goede is niet altijd oud. Bouwen en bewaren – die twee samen. Tegelijk mogen we zeer gevoelig zijn voor deze aarde, en voor de rijkdom van Gods levensgaven.

Dit stuk vormt het slot van een artikel, getiteld: 'Gods wens – Onze openheid', dat Drs. A.C. Bronswijk – predikant – schreef in 'De Hoofdhof' – mededelingenblad van de Gereformeerde Kerk te Berkum. De genoemde drie woorden zijn inderdaad kernbegrippen t.a.v. het gemeente-zijn. Het is goed daaraan b.v. in een gesprekskring aparte aandacht te schenken. Toch wil ik wat de spiritualiteit betreft het nog wat uitgebreider formuleren. Spiritualiteit is: wandelen met God. Met Hem rekening houden in een tere relatie. Aan Hem alles voorleggen. Hem verwachten. Betrokken zijn op zijn volk en rijk. Leven uit zijn beloften. Door de Heilige Geest geleid en geleerd je volledig concentreren op de Christus als de Redder der wereld! Dat zal binnen de gemeente zijn concrete uitwerking niet missen en ook naar buiten toe het nodige kunnen betekenen.

Enschede, O. Mooiweer

Kerknieuws

Enschede-Noord

In de zomermaanden zijn er in Enschede gecombineerde diensten van de NGK-Noord en Zuid. De diensten vangen aan 's morgens om 9.30 uur in de Lasonderkerk aan de Lasondersingel 102 en de middagdiensten zijn om 17.00 uur in de Vredeskerk aan de Varviksingel.

Bent u met vakantie in Enschede of in de buurt, u bent van harte welkom! Voor enkele diensten wordt nog een predikant of student gezocht, die in de gelegenheid is op de zondagen 7, 14 en 28 juli voor te gaan. U kunt contact opnemen met mevr. Meulink van Enschede-Zuid, tel.: 053-4 315 990 of

met de hr. R. Niemeijer van Enschede-Noord, tel.: 053-4 315 895.

Jaarvergadering S.O.S.

De vereniging Steun Oost-Soemba (S.O.S.) hoopt d.v. 11 mei a.s. haar jaarvergadering te houden in Congrescentrum 'De Eenhoorn', Kon. Wilhelminalaan 33 te Amersfoort (t.o. het station). Aanvang 13.30 uur.

Voor de pauze zullen de huishoudelijke zaken worden behandeld. Daarna zullen de goeroes-indijl Bunggul en Enos, die momenteel in ons land verblijven om de Nederlandse taal te leren, iets vertellen over Soemba. Een unieke kans om kennis te maken met de Soembanese broeders en uit hun mond te horen over het zendingswerk, de opleiding en de kerken op Soemba. Graag ontmoeten zij en wij u op 11 mei a.s.

Namens het bestuur,
R. Meijer-Kuipers, secretaresse

Onder andere(n)

Nederlandse Vakantiekerkdiensten

De Nederlandse kerkdiensten voor Noord-Italië en Zuid-Zwitserland zullen in 1996 volgens onderstaand overzicht in Ascona worden gehouden.

Ds. G. Bykerk, Beverwijk:

16 juni	09.00 uur
23 juni	09.00 uur

Ds. H. Mijnders, Zwolle:

30 juni	09.00 uur/19.30 uur
7 juli	09.00 uur/19.30 uur
14 juli	09.00 uur/19.30 uur

Ds. P.C. de Lange, Thesinge:

21 juli	09.00 uur/19.30 uur
28 juli	09.00 uur/19.30 uur

W. Dekker, Wezep:

4 augustus	09.00 uur/19.30 uur
11 augustus	09.00 uur/19.30 uur

Den Hertog, Zwolle:

18 augustus	09.00 uur
25 augustus	09.00 uur

De Vooropleiding te Kampen

Het curatorium van de Theologische Universiteit te Kampen zal aan de a.s. Generale Synode van de Gereformeerde Kerken te Berkel en Rodenrijs voorstellen om de samenwerking met de Theologische Universiteit van de Christelijke Gereformeerde Kerken te

Apeldoorn inzake de huidige vooropleiding van de theologische studie te Kampen nader vorm te geven. Sinds 1991 maken vele Apeldoornse studenten die geen klassieke talen (Grieks en Latijn) in hun eindexamenpakket hebben, gebruik van de mogelijkheid de vooropleiding te Kampen te volgen. Een en ander is tot volle tevredenheid van beide instellingen verlopen. De Generale Synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken te Zierikzee 1995 besloot deze reeds bestaande samenwerking met Kampen voor een nieuwe periode van drie jaar te verlengen en tevens het curatorium van Apeldoorn op te dragen een onderzoek in te stellen naar de mogelijkheid om aan de vooropleiding meer het karakter van gezamenlijkheid te geven.

De door een gemeenschappelijke commissie van voorbereiding ontwikkelde en door het curatorium van Kampen overgenomen voorstellen behelzen de instelling door beide curatoria van een gezamenlijke 'commissie toezicht vooropleiding', waarin twee curatoren van elke instelling deelnemen; de benoeming van de Apeldoornse hoogleraar prof.dr. H.G.L. Peels naast de Kamper hoogleraar prof.dr. J.A. Meijer als directeur van de vooropleiding; de opstelling van een statuut voor de vooropleiding waarin benoemings- en ontslagprocedures etc. nader geregeld worden, en afspraken voor een gemeenschappelijke presentatie naar buiten toe. Een en ander behelst een gezamenlijk dragen van organisatorische, personele, representatieve en financiële verantwoordelijkheden.

De voorstellen beogen een voorlopige vorm van samenwerking die na goedkeuring door de a.s. Generale Synode gedurende een proefperiode van ruim twee jaar zou kunnen functioneren tot de definitieve goedkeuring door de Generale Synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in 1998.

Namens de curatoria: ds. H. van der Schaaf – Apeldoorn; ds. P. Schelling – Kampen.

Uniciteit van Christus

Op verzoek van de Werkgroep, die deze studiedag heeft georganiseerd, delen wij u mede, dat de samenkomst is verschoven van 20 april jl. naar 12 oktober a.s. in Rehoboth te Barneveld, Gasthuisstraat 5.

De werkgroep is van mening dat de studiedag op 12 oktober met grote stelligheid doorgang zal vinden. Voor een nadere omschrijving van deze samenkomst verwijzen we u naar de publicatie in het nr. van 22 maart nr. 6.

*Zo hoog en wijd de hemel staat gerezen
boven de aarde, is voor wie Hem vrees
zijn liefde en zijn goedertierenheid.
Zo ver verwijderd 't westen is van 't oosten,
zo ver doet Hij van hen die Hij wil troosten
de zonden weg. Ja Hij heeft ons bevrijd.*

Psalm 103:4 n.b.

Na een korte ziekte is door de HEERE thuisgehaald mijn lieve man en onze zorgzame papa en opa

Johannes Jan Oostenbrink

emeritus Hoogleraar aan de Vrije Universiteit te Amsterdam
na een gelukkig huwelijk van 34 jaar.

Hoogeveen, 3 maart 1932 Zwolle, 22 april 1996

We zijn dankbaar dat hij niet heeft geleden en geen pijn heeft gehad. Net als hij vertrouwen wij op de rijke toekomst van Gods beloften.

Utrecht: M.E. Oostenbrink-Henneveld

Harmelen: Kees Oostenbrink

Amersfoort: Annette Rietveld-Oostenbrink
Bart Rietveld
Daniëlle, Saskia, Wouter

Scherpenzeel: Benno Oostenbrink
Bianca Oostenbrink-Brouwer
Gerben

22 april 1996
Oortlaan 16, 3572 ZM Utrecht

De begrafenis heeft zaterdag 27 april te Bilthoven plaats gevonden.

Zelfs al ga ik door een dal van diepe duisternis, ik vrees geen kwaad, want Gij zijt bij mij.

Ps. 23:4

Voor ons toch nog onverwacht overleed mijn lieve man, onze vader en opa

Allie Vegter

Geboren te Winschoten,
3 mei 1914

Overleden te Bosch en Duin,
21 april 1996

De laatste moeilijke jaren werd hij op de afdeling 'Bloei' van 'de Wijngaard' liefdevol verzorgd.

Amersfoort: C.M. Vegter-Kleinloog

Diemen: Jaap en Lies
Johannes en Angelique
Esther

Lelystad: Joke en Ger
Karin
Thijs
Bas
Suzan
Sjoerd

Culemborg: Henk en Jeanet
Martin
Anneke
Robert

Hof der Gedachten 33, 3823 WC Amersfoort

De begrafenis heeft inmiddels plaatsgevonden op 25 april te Amersfoort.

In Gods goedheid en ontferming geborgen

br. J.J. Oostenbrink

Hij diende onze gemeente vele jaren als ouderling en vervulde in de laatste jaren tevens het voorzitterschap van de kerkeraad. Op 22 april 1996 is hij abrupt uit ons midden weggenomen. Met eerbied en dankbaarheid memoreren wij zijn grote trouw en duurzame toewijding aan onze gemeente betoond.

„De ogen des Heren zijn op de rechtvaardigen, en zijn oren tot hun hulpgeroep”.

Psalm 34:16

Gemeente en Kerkeraad van de
Nederlands Gereformeerde Kerk
te Utrecht

„Zie, Ik maak alle dingen nieuw.”

Openbaring 21:5

De ZendingsAdviesCommissie van de Nederlands Gereformeerde Kerk van Kampen gedenkt bij het onverwacht overlijden van haar lid

zr. B. van Nunspeet

de grote trouw, waarmee zij haar werk binnen en buiten de commissie voor de zending in kwaZulu-Natal heeft gedaan.

Sinds 1 april 1981 heeft zij zich intensief met de aan de commissie opgelegde taken bezig gehouden.

Voor specifieke opdrachten werd nooit tevergeefs een beroep op haar gedaan.

In dankbaarheid jegens de Heer van leven en dood, in Wiens handen zij haar leven geborgen wist, zullen wij haar ons blijven herinneren.

„Ja, zegt de Geest, dat zij rusten van hun moeiten, want hun werken volgen hen na.” (Openb. 14:13)

Kampen, 14 april 1996

Namens de
ZendingsAdviesCommissie van de
Nederlands Gereformeerde Kerk,

F. Veltman, voorzitter
A.W.F. Hermans, sekretaris

De Raad van Toezicht en Advies van de Theologische Studie-begeleiding in de Nederlands Gereformeerde Kerken heeft met ontroering kennis genomen van het plotselinge overlijden van zijn lid

Prof.Dr. J.J. Oostenbrink

Met dankbaarheid gedenken wij zijn grote betrokkenheid bij de begeleiding en opleiding van jonge mensen die zich voorbereiden op de dienst in Gods Koninkrijk. Hij had zich voorgenomen nog veel te doen, hij had ook veel te geven, toch was het genoeg.

Wij bidden zijn vrouw en kinderen Gods nabijheid toe.

J. Bouma, voorz.
G. Alkema, secr.

Aankomend student rechten
zoekt per 1 sept. a.s. een
KAMER in LEIDEN
Wie kan ons helpen?
Tel. 0297-320809

